Чытайце: Дарога славы · У стагоддзе трагічнай сакавіцкай раніцы · Тайна Вайдэндамерскага моста

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 12 (421) | ГОД IX | 22 САКАВІКА 1964 г. | ЦАНА 60 ГР

Часам людзі шукаюць біду, але часцей бяда звальваецца на плечы людзей. Як жа тады горка, як цяжка адчувае чалавек людскую абыякавасць. На шчасце, знаходзяцца людзі, якія па-сяброўску, шчыра, не лічачы на заплату, падаюць другім руку, памагаюць у бя-

НЕАБЫЯКАВЫЯ ЛЮДЗІ

дзе. Афіцыйна завуць іх мясцовымі грамадскімі апекунамі. У Беластоцкім, напрыклад, павеце ёсць іх звыш 200. Што робяць? Калі ласка, паслухайце.

Жыхар Заблудава Цюхнеўскі пакінуў жонку разам з чатырохгадовым сынам. Грошай не пакінуў. Жанчына нідзе не працавала. Хутка не стала чаго есці. І тады... Грамадскім апекуном у Заблудаве з'яўляецца Станіслава Палікарп. Дабілася яна ад ГС-у для пакрыўджанай жанчыны 600 злотых запамогі і занялася афармленнем для яе аліментаў.

Сёстры Арцішэўскія з Заблудава пасадзілі крыху бульбы. Набліжалася зіма. Старэнькія сёстры не мелі сіл, каб справіцца з гэтай бульбай. Грамадскі апякун звярнуўся да мясцовых гарцэраў. Прышло 6 дзяўчат. Выкапалі бабулькам бульбу і цяпер пастаянна імі апякуюцца.

У Язэпа і Валі Г. ўзнікалі зацятыя сваркі. Калі не хапала слоў, ляцелі талеркі, гаршкі і крэслы. Усяму прычынай была хвараблівая зайздрасць мужа, які падазраваў жонку ў нявернасці. Грамадскі апякун Станіслава Палікарп правяла з ім некалькі сяброўскіх гутарак. Даказвала, што Язэпава зайздрасць не мае асноў, што дарэмна нервуецца ён сам і нервуе жонку. У хаце Язэпа і Валі ад некалькіх месяцаў стала ціха.

Францішак С. любіў зазірнуць у кілішак. Калі атрымоўваў зарплату, вядома было, што дахаты прывязуць яго або сябры па выпіўцы, або... міліцыянеры. На харчаванне пасля такога «запою» заставалася нямнога грошай. Грамадскі апякун параіў жонцы, каб яна асабіста атрымлівала з касы мужаву зарплату. Мала параіць. Ён дапамог жанчыне афарміць усё неабходнае.

У лістападзе мінулага года ў вёсцы Крыніцкае ўспыхнуў пажар. Згарэў дом і хлеў Станіслава Дубялевіча, а ў хляве — дзве каровы. У клуні згарэла збожжа. Цяжка стала Дубялевічам. Не было чаго есці.

(Працяг на стар. 4)

ГЭТА БЫЛО ВЕЛЬМІ РАДАСНАЕ І... ПАТРЭБНАЕ

Спачатку крыху з недаверам глядзелі на старэйшага чалавека ў цёмных акулярах, абвешанага фатаграфічнымі апаратамі. Але ўжо па хвіліне мы былі ў найлепшай згодзе. Разам глядзелі і дзіваваліся таму, што недалёкае, а так мала вядомае.

Вось пра гэта і хочам сказаць. Марым часта пра далёкія заморскія падарожжы, а не ведаем таго, што вакол нас, што нам блізкае і вартае пазнання.

Вучні Беларускага ліцэя ў Гайнаўцы, з якім вельмі прыемна правёў я адзін дзень у

Беластоку (яны прыехалі ў рамах акцыі «Нівы» і «Грамады»), так як і іншыя дзеці, яшчэ ў пачатковай школе чулі і чыталі, што дзесь там за Беластокам, у вёсцы Фасты, расце сучасны гігант — тэкстыльны камбінат. І цяпер чытаюць у «Ніве», чуюць па радыё аб выкананых там планах, аб росце прадукцыі.

Але адна справа — пачуць, а іншая — ўбачыць уласнымі вачыма. Якое ж уражанне выклікае гэты гіганцкі аазіс прамысловасці, які вырас сярод беластоцкіх палёў! Можна многа гаварыць і пісаць аб працы сацыялістычнага рабочага, але зусім іншая рэч убачыць маладых, пераважна вясковых дзяўчат у чыстых камбінезонах, з усмешкай на фоне мігатлівых верацён. У прадзільні цёпла і прахладна. Вучні хутка заўважаюць, што некаторыя дзяўчаты абслугоўваюць па некалькі станкоў.

У музеі рэвалюцыйнага руху трэба схіліць галаву перад тым, што засталося пасля людзей, якія гінулі ў казематах, каб ім, вучням з Гайнаўкі, жылося лепш, спакайней і шчаслівей.

Сімпатычны праваднік ПТТК цікава расказваў гісторыю, выбрыкі магната Браніцкага, у палацы якога змяшчаецца цяпер Медыцынская акадэмія.

Што? Гісторыя змянілася? Няпраўда! Людзі самі тварылі новую гісторыю. Тут, у гэтым даўнішнім палацы Браніцкіх у 1920 годзе працаваў часовы рэвалюцыйны камітэт, тут, з гэтага вось акна, выступаў з прамовай Дзяржынскі, тут першы раз у гісторыі краіны палі словы аб сапраўднай свабодзе і роўнасці. Ці ж гэта не хвалюючае — аказацца ў тым самым месцы!

Ці не цікава паглядзець, як старыя развалiны уступаюць месца новым дамам, цэлым кварталам, ясным, сонечным, прызначаным для рабочых, як у 1920 годзе прадказваў Дзяржынскі. Не, ён не прадказваў, ён быў упэўнены!

Ці ж не цікава паглядзець Гарадскі музей у старадаўняй ратушы? Старыя і новыя формы жывапісу, археалагічныя памятнікі мінулага. «Адпачываючы Гермес» — так старажытныя рымляне і грэкі ўяўлялі сваіх багоў? Якімі дасканалымі скульптарамі былі яны!

А так выглядаў др Людвік Заменгоф — творца міжнароднай мовы эсперанта. Дзякуючы яму яго родны горад Беласток вядомы на ўвесь свет.

Ужо ў пачатковай школе вучні пазнаюць тэхналагічны працэс вырабу шкла. Але варта паглядзець беластоцкую бабульку — старую фабрыку шкла, дзе хоць у прымітыўных умовах, але ўзнікаюць шкляныя цуды.

(Працяг на стар. 4)

На пляцы Медыцынскай акадэміі.

Віктар Кардовіч — аўтар першай у польскай гістарыяграфіі працы аб Кастусю Каліноўскім. (На стар. 3 чытайце «У стагоддзе трагічнай сакавіцкай раніцы»)

КАСТУСЬ ЛЯШЧЫНСКІ

АБ УПАРАДКАВАННІ ГАЙНАЎКІ

Гайнаўскае грамадства мае ўжо слаўныя традыцыі ва ўпарадкаванні свайго горада. У разбуранай гітлераўцамі Гайнаўцы ўпарадкаванне горада прайшло розныя этапы. Адразу пасля вызвалення ўстала праблема вярнуць гораду жыццё.

Сёння гарадская рада народовая і гарадскі камітэт Фронту адзінства народа пры дапамозе грамадскіх арганізацый мабілізуюць жыхароў Гайнаўкі да ўпарадкавання свайго горада. У 1963 годзе 6000 жыхароў горада грамадскім чынам выканала працу, вартасць якой аблічана на 490 тыс. зл.

У 1964 годзе, у гонар дваццацігоддзя народнай улады хочам упарадкаваць яшчэ некалькі соцен кв. метраў плошчы — засадзіць сквер, пабудаваць аўтобусны прыстанак, пракласці брук на вул. Леніна і заасфальтаваць вуліцы Варынскага і М. Бучка. Усё гэта сведчыць аб зразуменні грамадствам патрэбы і карысці працы па ўпарадкаванню горада.

Узнікае пытанне, ці можна ўпарадкаванне горада поўнасцю закончыць грамадскай працай? На жаль, не. Шмат ёсць такой работы, якую немагчыма зрабіць грамадскім чынам. Добра разумеючы гэта, але адначасова імкнучыся як най-

(Працяг на стар. 4)

У КРОК З ЭПОХАЙ

Тыдзень таму адбыўся XV пленум ЦК ПАРП, які прыняў тэзісы для абмяркоўкі на IV З'ездзе партыі і вырашыў склікаць гэты З'езд 15 чэрвеня г.г. На працягу трох месяцаў, дзелячых нас ад гэтай падзеі, разгорнецца ўсенародная дыскусія аб дагэтуляшніх дасягненнях, а таксама аб перспектывах развіцця краіны да 1970 года. Варта, каб мы зараз пазнаёміліся з асноўнымі пытаннямі дваццацігадовага балансу і нашымі найбліжэйшымі замерамі.

У тэзісах для дыскусіі і ў выступленні Уладзіслава Гамулкі гаварылася, што ўвесь гаспадарчы патэнцыял нашай прамысловасці сёння з'яўляецца ў 9 разоў большы ў параўнанні з даваенным перыядам, а сельскагаспадарчая вытворчасць з кожных ста га зямельных угоддзяў была на працягу апошніх трох год на 65% вышэйшай, чымсьці ў гады буржуазнага рэжыму ў Польшчы. Сур'ёзна зменшылася дыстанцыя, якая дзеліць нас ад найбольш развітых краін Еўропы і свету. Сталася так таму, што 20 год назад мы выбралі адзіны правільны шлях развіцця — сацыялістычны.

Сёння, напр., прамысловая вытворчасць Польшчы ў пералічэнні на аднаго жыхара дасягнула 60% узроўню, які ў сярэднім прыпадае на аднаго жыхара Вялікабрытаніі, Францыі, Заходняй Германіі і Італіі. Каб гэтая карціна аказалася больш нагляднай, адзначым, што ў буржуазнай Польшчы вартасць прамысловай вытворчасці складала толькі 17—18% узроўню прыгаданых краін. А як вядома, гэтыя краіны належалі да найшпарчэй развіваючыхся капіталістычных дзяржаў.

У мінулым, цяжкім годзе нашая прамысловасць дала ў пералічэнні на аднаго жыхара 1204 кілават - гадзіны электраэнергіі, 3687 кг каменнага вугалю, 261 кг сталі, 250 кг цэменту і 29 кг сернай кіслаты. Гэтыя паказчыкі ставяць нас у шэрагу найбольш развітых краін у свеце і ствараюць добрыя прадпасылкі для дасягнення ўзроўню і апераджэння ў будучыні самых перадавых капіталістычных краін. Зрэшты, ужо зараз, на аснове дагэтуляшніх дасягненняў, вынікі спаборніцтва паміж нашым сацыялістычным строем і капіталізмам гавораць аб правільнасці абранага намі 20 год назад шляху.

Зараз спрабуем паглядзець на будучыню польскай гаспадаркі — да 1970 года. Аб ёй падрабязна гавораць перадз'ездаўскія тэзісы. Згодна з уступным планам, які не можа больш сур'ёзна змяніцца, валавая прадукцыя павінна павялічыцца ў наступнай пяцігодцы на 45—47%, а сельскагаспадарчая валавая вытворчасць — на 14—15%. Гэта дазволіць павялічыць нацыянальны даход на 30%. Трэба будзе асігнаваць звыш 830 мільярдаў злотых на будову новых фабрык і другіх прадпрыемстваў, г. зн. на 36—38% больш грошай, чымсьці гэта робіцца ў цяперашняй пяцігодцы. Такія шпаркія тэмпы капіталаўкладанняў вынікаюць не толькі з чыста эканамічных прадпасылак, але таксама выкліканы неабходнасцю даць людзям работу. Трэба ж ведаць, што да 1970 года мы павінны стварыць каля 1,5 мільёна новых месц працы. Адзначым, аднак, што ў гэтым выпадку не ўлічваем аднаасобнай сельскай гаспадаркі. Найбольшую частку капіталаўкладанняў (26%) паглыне сельская гаспадарка і прамысловасць, якая працуе непасрэдна для яе патрэб. Робім гэта ўсё з думкай, каб як мага больш прадукаваць збожжа і ў выніку поўнасцю спыніць імпарт гэтай культуры. Гэта ж асноўная гаспадарчая мэта Польшчы, якая імкнецца здабыць у гэтай галіне поўную эканамічную незалежнасць. Вялікія капіталаўкладанні будуць прызначаны на развіццё энергетыкі, здабычу паліва і металургічную прамысловасць.

Так у агульных рысах выглядае змест тэзісаў, якія павінны быць абмеркаваны ў перадз'ездаўскі перыяд. Трэба спадзявацца, што дыскусія па гэтых пытаннях прынясе канкрэтныя прапановы, якія будуць датычыць метадаў і форм найлепшага здзяйснення замераў партыі, падыктаваных інтарэсамі народа.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

ПАЗНАЕМ СВОЙ КРАЙ

Год геалагічнага наступлення

- Месца пошукаў: Карпаты, Прадгор'е, Нізоўе.
- Калі б падсумаваць бураванне...
- 1830 млн. зл. на пошукі.

Наша геалагічная служба прыступае да выканання вялікай праграмы пошукаў. На гэтыя пошукі прызначаны большыя фінансавыя сродкі, чым у мінулыя гады, — 1830 млн. зл. Групы геолагаў, забяспечаныя навейшай тэхнікай, накіруюцца ў розныя пункты краіны. Калі б падсумаваць глыбіню запланаваных на гэты год буравых шчылін, дык мы мелі б шчыліну глыбінёй у 750 кіламетраў. Насіленне геалагічных пошукаў ставіць перад сабой мэту павялічыць запасы мінеральнай сыравіны, якая з'яўляецца падставай для развіцця прамысловасці.

Значная частка геалагічных работ накіравана на падрыхтоўку дакументацыі ўжо вядомых месцанараджэнняў. Так, для падрыхтоўкі будовы новых шахт будзе весціся работа над канкрэтным акрэсленнем адкрытых некалькі год назад запасаў каменнага вугалю, бурага вугалю (асабліва насіленне работ плануецца ў месцанараджэнні Бэлхатаў), залежаў медзі ў аколіцах Любін-Серашавіцы, цынкавай і свінцовай руды, а таксама шматлікіх залежаў будаўнічых матэрыялаў. Групы інжынераў - геолагаў правядуць работы, якія запэўняць правільнае праектаванне новых аб'ектаў.

Шмат увагі прысвячаюць геолагі нафце. Пошукі гэтай каштоўнай сыравіны, а таксама натуральнага зямнога газу канцэнтруюцца галоўным чынам у раёне Карпат, Прадгор'я і Нізоўя.

Каб забяспечыць запланаваную на наступныя гады здабычу карысных выкапняў, у гэтым годзе значна павялічаны фінансавыя сродкі на пошукі жалезнай руды ў паўночна - ўсходніх раёнах краіны, каляровых металаў, бурага вугалю, калійна - магніевых солей і іншай важнай сыравіны.

15 ЧЭРВЕНЯ З'ЕЗД ПАРТЫІ

13 і 14 сакавіка адбывалася XV пленарнае пасяджэнне ЦК ПАРП. Адкрыў яго і выступіў з уступнай прамовай I-шы сакратар ЦК Уладзіслаў Гамулка. Пленум абмяркоўваў і прыняў тэзісы на IV з'езд, вызначыў дату з'езда (15-га чэрвеня г.г.) і зацвердзіў нормы і парадак выбараў дэлегатаў на з'езд.

Характарызуючы тэзісы, тав. Уладзіслаў Гамулка гаварыў, што яны складаюцца з трох галоўных частак. З увагі на тое, што IV з'езд партыі супадае з XX гадавінай існавання Народнай Польшчы, першая частка тэзісаў падсумоўвае гаспадарчыя дасягненні за гэты перыяд. За аснову да параўнання прыняты 20-гадовы перыяд існавання буржуазнай Польшчы.

Другая, найважнейшая частка тэзісаў датычыць галоўных напрамкаў народнага гаспадарчага плана на 1966—1970 гады.

У трэцяй частцы гаворыцца аб ролі, палітыцы і задачах партыі. (У двухдзённай абмяркоўцы тэзісаў ЦК узялі слова 20 чалавек).

Пленум зацвердзіў наступны парадак IV з'езда: 1) Справаздача ЦК і дырэктывы развіцця Народнай Польшчы у 1966—1970 гадах. 2) Справаздача Цэнтральнай рэвізійнай камісіі. 3) Змены ў статуце партыі. 4) Выбары Цэнтральнага камітэта і Цэнтральнай рэвізійнай камісіі.

Вырашана, што выбары дэлегатаў на з'езд будуць адбывацца пры тайным галасаванні на ваяводскіх партыйных канферэнцыях і на партыйных канферэнцыях прадпрыемстваў, якія налічваюць больш 500 членаў і кандыдатаў партыі. На канферэнцыях будзе выбірацца адзін дэлегат на 1000 членаў і кандыдатаў партыі.

Пленум закончыўся прамовай I сакратара ЦК ПАРП Уладзіслава Гамулкі.

ВЕСТКІ з БССР

Гісторыя Беларускай ваеннай акругі

Многа слаўных, сапраўды гераічных, хвалюючых старонак упісалі ў гісторыю Савецкай Арміі салдаты, афіцэры, генералы Беларускай ваеннай акругі, якая мовай шматлікіх фактаў, ілюстрацый, успамінаў і абагульненняў раскажа нам аб вялікім шляху, пройдзеным мужнымі воінамі акругі.

Для напісання гісторыі створаны аўтарскі калектыў. У яго складзе каля 70 чалавек. Гэта людзі, баявое жыццё якіх прайшло ў радах Савецкай Арміі, у часцях Беларускіх франтоў і Беларускай ваеннай акругі.

Кніга па гісторыі Беларускай ваеннай акругі ствараецца прыблізна па наступных раздзелах: уступная даведка, 1917 год на Заходнім фронце, 1918—1920 гады, 1921—1939 гады, уключаючы вызваленчы паход у Заходнюю Беларусь, напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны з фашысцкімі захопнікамі і пачатковы перыяд суровай вайны, бітва пад Смаленскам у 1941 годзе, гераічная абарона пад Масквой, слаўнае контрнаступленне пад Масквой, да граніц Беларусі, пачатак вызвалення Беларусі восенню 1943 года, партызанскі рух у рэспубліцы, беларуская аперацыя, усходнепруская аперацыя і, нарэшце, мірныя будні воінаў Беларускай ваеннай акругі.

Гісторыкі акругі шырока выкарыстоўваюць дакументальныя матэрыялы архіваў, навуковых устаноў.

СПОРТ

АБ ПАРАЗУМЕННІ ШКОЛЫ З КЛУБАМІ

ПЕРШЫ КРОК ЗРОБЛЕНЫ

Спорт у школе (тэма, якая мае велізарнае значэнне для спорту наогул) зноў становіцца прадметам шырокай дыскусіі. З вялікім задавальненнем адзначаем словы міністра асветы Ул. Туладзецкага, які выразіў адносіны Міністэрства і свае асабістыя адносіны да праблемы ўдзелу моладзі ў спартыўных клубах.

Цяпер трэба толькі прытрымлівацца ўсіх правіл супрацоўніцтва, якія ўстаноўлены паміж школамі і спартыўнымі клубамі, і такім чынам будзе паспяхова вырашана яшчэ адна важная для спорту справа.

Але не ўсё, аб чым могуць дагаварыцца вышэйшыя ўлады, можа быць вырашана ў «нізах». Ведаю нямала такіх прыкладаў. Прывяду, як прыклад, узаемнае карыстанне школьнымі і клубнымі аб'ектамі. Існуе дагавор паміж ВККФіТ і Кураторыумам аб выкарыстоўванні школьных залаў. Аднак не ўсе кіраўнікі школ адпаведна выконваюць гэты дагавор, асабліва ў павятовых гарадах Беласточчыны, дзе ўжо не адзін год існуюць клопаты пры правядзенні зімовых трэніровак легкаатлетаў ці футбалістаў. Ёсць залы. Але ёсць і ўпартыя кіраўнікі школ, якія не вельмі ахвотна супрацоўнічаюць са спартыўнымі клубамі, або гэтае супрацоўніцтва выражаецца толькі з аднаго боку (напр., школа карыстаецца спартыўнай пляцоўкай клуба). Мабыць, нікога не трэба пераконваць, што ад таго, на колькі шырока моладзь будзе ўключацца ў спорт, будуць залежаць нашы спартыўныя вынікі праз некалькі год на міжнародных сустрэчах. Таму з аптымізмам прымаем заўленне міністра асветы Ул. Туладзецкага аб поўным зразуменні ролі фізічнага выхавання. Чакаем практычнай рэалізацыі прыгожых і, падкрэсліваем, вельмі патрэбных крокаў.

Л. ТАРАСЕВІЧ

УСПАМІНЫ КАМУНІСТАЎ

Уладзімір Станкевіч

АДЗІН З МНОГІХ

12)

Урэшце прыйшоў шпік Скірмунт і па мяне. Увёў мяне ў пакой, дзе за сталом сядзелі якісь шпік і паліцыянт, які, трымаючы ў руках пяро, штосьці пісаў. У пакоі былі яшчэ два незнаёмыя паліцыянты і Сідаровіч. Шпік, распытаўшы мае персанальныя, адразу заявіў:

— Ведаем аб табе ўсё. Побач легальнай дзейнасці ў «Грамадзе» як сакратар гміннага камітэта ты займаешся камуністычнай дзейнасцю і з'яўляешся сакратаром раённага камітэта Камуністычнага Саюза Моладзі Заходняй Беларусі. На гэта мы маем дастаткова доказаў. Ты яшчэ малады, непаўналетні, і калі шчыра прызнаешся і падасі прозвішча таго, хто цябе нагаварыў уступіць у камсамол, дык цябе звольнім, а суд возьме пад увагу тваё шчырае прызнанне да віны і не пакарае. Будзеш далей вольным чалавекам.

— Я ні да якога камсамола не належаў і не належу і нічога нават аб ім не чуў, — адказаў я. — Да «Грамады» я належу, бо яна дамагаецца адукацыі для беднай моладзі, а я вельмі хачу вучыцца. Сакратаром гміннага камітэта мяне выбралі на сходзе ў прысутнасці пана пастарунковага Сідаровіча, бо я ўмею чытаць і пісаць па-беларуску.

— Ну, што ж, да камсамола не прызнаешся? — усміхаючыся спытаў шпік. — А Васіля Апуневіча ведаеш?

— Ведаю. Яго бацька, як і мой, працуе на шашы сторажам, а Васіль, таксама як і я, працуе на шашы.

— А да камсамола ён даўно належыць? — падхапіў шпік.

— Ці да камсамола належыць — не ведаю. Да «Грамады» належыць і з'яўляецца членам гміннага камітэта «Грамады», — адказаў я.

— А вось Васіль Апуневіч аб табе больш ведае, — пачаў зноў шпік, усміхаючыся. — Прачытаю табе з падпісанага ім пратакола: «Уладзімір Станкевіч з'яўляецца сакратаром раённага камітэта Камуністычнага Саюза Моладзі Заходняй Беларусі нашага Вяліка - Бераставіцкага раёна, а я членам райкома камсамола. Мы абодва па загаду райкома Камуністычнай партыі ўступілі ў «Грамаду» і нас выбралі ў гмінны камітэт». А можа гэтага доказу табе мала, дык паслухай яшчэ з пратакола, падпісанага Мотылем Левіным — раённым тэхнікам кампартыі: «Я з'яўляюся членам райкома і выконваю функцыю раённага тэхніка, а сакратаром райкома — Антон Расінскі. Станкевіч Уладзімір, псеўданім «Уладак», з'яўляецца сакратаром райкома камсамола», — шпік перарваў чытанне, глянуў сур'ёзна і востра на мяне і спытаў: — Ну як, хіба доказаў аб табе маем дастаткова? Прызнаешся?!

— Ні да якога камсамола я не належу і не з'яўляюся камсамольскім сакратаром, я толькі гмінны сакратар «Грамады», — адказаў я рашуча.

— А Апуневіч і Левін сцвярджаюць тваё камсамольскае сакратарства!..

— Гэта няпраўда, яны не могуць гэтага сцвярджаць!!! — ускрыкнуў я.

— Ах так, ты мяне махляром называеш?! — прарычаў шпік. — Паны чулі, як гэты смаркач сабе пазваляе! А можа ён страціў памяць? — звярнуўся шпік да паліцыянтаў.

— Пэўна, што так... — зарагаталі паліцэйскія.

— Дзеля гэтага трэба яму памяць вярнуць, — вырашыў шпік.

Паліцыянты накінуліся на мяне, пачалося катаванне. Білі па твары, кулакамі па галаве, у жывот. А найбольш хіба стараўся Сідаровіч. Я хацеў крычаць, але не мог выціснуць з сябе голасу, толькі стагнаў, заціснуўшы зубы. І калі ў будучыні я не раз яшчэ праходзіў катаванні фашысцкіх катаў, я не крычаў, чамусьці не мог крычаць, а толькі, заціскаючы зубы, стагнаў.

Будучы ў турме я разважаў гэтую справу. Успомнілася тады маё дзяцінства і бацькавы пакаранні Бацька біў мяне толькі два разы. Першы раз, калі я меў пяць гадоў і разабраў на часткі бацькаў кішанковы гадзіннік, а другі раз, калі меў восем гадоў і без дазволу, а нават без ведама бацькоў быў з суседзямі ў лесе, прынёс дахаты букет прыгожых лясных кветак, а бацька спаткаў мяне скураным поясам. У абодвух выпадках дастаў я падвойна: раз — за правіненне, другі — узмоцненую порцыю — за тое, што не прасіўся, каб даравалі правіненне, а заціснуўшы зубы толькі стагнаў. І гэтая рыса характару, як відаць, засталася ў мяне на ўсё жыццё, а перажытыя катаванні — гэтую рысу ва мне замацоўвалі.

Шпікі не «вярнулі» мне памяці і не дабіліся прызнання да камсамола і сакратара райкома. У грудзях

Кастусь Каліноўскі.

У СТАГОДДЗЕ ТРАГІЧНАЙ САКАВІЦКАЙ РАНІЦЫ

22 сакавіка мінае сто год з дня смерці выдатнага рэвалюцыянера, правадыра паўстання 1863 года ў Літве і Беларусі Кастуся Каліноўскага. Гэтая гадавіна прыводзіць нам на ўспамін падзеі, якія трывала ўжо замацаваны ў гістарычных працах савецкіх і польскіх даследчыкаў. У польскай гісторыяграфіі гэтую каштоўную справу зрабіў упершыню Віктар Кардовіч — аўтар аб'ёмістай кнігі аб Каліноўскім, якая з'явілася ў друку ў 1955 годзе. Таму для нас было асабліва цікава сустрэцца з даследчыкам, які аддаў вывучэнню дзейнасці Каліноўскага шмат год.

Каб сустрэцца з даследчыкам, трэба было наведаць Музей гісторыі польскага рэвалюцыйнага руху ў Варшаве, дзе зараз ён працуе. Гісторык расказаў мне, як, перакідаючы даслоўна горы матэрыялаў у перыяд працы над студзеньскім паўстаннем, наглядна пераканаўся аб шчыльных інтэрнацыянальных сувязях паміж палякамі і беларусамі ў гэтай слаўнай падзеі стагадовай ужо даўнасці. Аднак усё было папярэджана выпадкам, аб якім яшчэ і сёння з хваляваннем успамінае мой субяседнік.

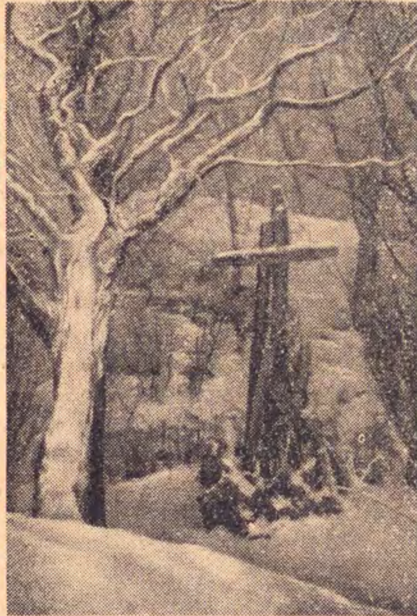
— Было гэта ў 1925 годзе. У той час давялося мне пабываць у Свіслачы, дзе аднойчы я сустрэў старога чалавека, які прымаў удзел у паўстанні 1863 года. Ён у вобразнай форме расказваў аб асабістых перажываннях у час паўстання, аб перажываннях другіх людзей — такіх як і ён сам прастых сялянскіх сыноў. У гэтых апавяданнях, прасякнутых ужо выразна элементамі легенды, нязменна аказваўся галоўным героем «Кастусь». Для мяне не падлягала сумненню, што мой расказчык гаварыў пра Кастуся Каліноўскага. Гэта, уласна кажучы, і была мая першая своеасаблівая сустрэча з героем, якога я назаўсёды сардэчна палюбіў.

Віктар Кардовіч адзначае, што праца над ўзнаўленнем рэвалюцыйнай дзейнасці Каліноўскага паклала моцны адпячатак на яго пазнейшых зацікаўленнях, якія ішлі выразна ў адзіным напрамку — каб як мага лепш пазнаёміцца з народнымі рухамі ў Польшчы і Беларусі. Даследчык расказвае аб сваіх пошуках матэрыялаў, адлюстроўваючых 1863 год у гісторыі Літвы і Беларусі. Асабліва шмат крыніц далі тут архівы Вільні. Праца над манаграфіяй распачалася ў 30-х гадах пад кіраўніцтвам прафесараў аддзела гуманітарных навук Віленскага універсітэта. З асаблівай удзячнасцю ўспамінае В. Кардовіч прафесара Станіслава Хасцялкоўскага, які ўважліва сачыў за ходам працы і аказваў сваю навуковую дапамогу. Аднак не ўсё тут укладвалася ідэальна. Постаць Кастуся Каліноўскага не карысталася ў даваеннай польскай навуцы папулярнасцю. мала таго, аб ёй часта выказваліся памылковыя і блытаныя думкі, і гэта ўскладняла ўсю справу. На працу Віктара Кардовіча не ўсе глядзелі дружалюбным вокам. Асабліва не прыпадала да спадобы тым, якія ў фальшывым святле намагаліся прадставіць змаганне народных мас Літвы і Беларусі ў паўстанні 1863 года. Рад даўніх гісторыкаў глядзела варожа на правадыра «чырвоных». Гэтыя моманты не патрапілі спыніць імкненняў В. Кардовіча і ён далей вывучаў гістарычную праўду аб Каліноўскім, каб пазней можна было абнародаваць факты, якія абвяргалі погляды старой гісторыяграфіі на характар і дзейнасць правадыра паўстання ў Літве і Беларусі. Віктару Кардовічу на падмогу ў гэтых добрых намерах ішло асяроддзе, у якім у тыя гады знаходзіўся. А гэта была студэнцкая моладзь — у асноўным выхадцы з тагачасных сацыяльных нізоў, якім пашчаслівілася паступіць ва універсітэт. Гуртаваліся яны вакол таварыства, якое апекавалася здольнай, незаможнай моладдзю, — т. зв. ТОМ-у. Шмат заўдзячвалі гэтай арганізацыі таксама выхадцы з беларускіх вёсак. Яны часта змораныя галадам і холадам, пераадольвалі сотні кіламетраў у пошуках дабрадзействаў навукі і, дзякуючы таварыству, змаглі паступіць у Віленскі універсітэт. Нярэдка, як адзначае В. Кардовіч, у даваеннай Вільні людзі бачылі наступную карцінку: «Ідзе бывала, па шматлюднай вуліцы Міцкевіча сялянскі сын са скромным клункам пад пахаю і дапытваецца, дзе ж гэта знаходзіцца памяшканне ТОМ-у. А пра яго добра ведалі ў горадзе, так што неўзабаве хлапец знаходзіў гэтае запаветнае месца».

Вось гэтаму асяроддзю надта ж дарагой была памяць аб Кастусю Каліноўскім. В. Кардовіч — сам таксама сын вёскі — моцна зжыўся з членамі ТОМ-у і праяўляў энергічныя захады, каб як мага больш здольнай вясковай і рабочай моладзі магло вучыцца. Зблізіўся ён таксама са жменькай беларускай моладзі, якая такім чынам здзейсніла свае мары аб навуцы. Мой субяседнік ізноў вяртаецца да успамінаў

— У 1934 годзе прыпадала семідзесятая гадавіна смерці Каліноўскага. Набліжалася вясна, і мы думалі аб тым, як можна было б адзначыць дзень 22 сакавіка. Аднак моладзі, згуртаванай вакол ТОМ-у не ўдалося гэтага здзейсніць; тагачасныя жорсткія ўмовы аказаліся значна сільнейшымі. Мы толькі шчыра і глыбока ў нашых сэрцах ушанавалі памяць героя, які загінуў у Вільні.

З тым большай адданасцю вывучаў Віктар Кардовіч слаўныя справы «Кастуся», мазком па мазку маляваў карціну дзейнасці

Месца на Замкавай гары ў Вільні, дзе паводле вуснай традыцыі пахаваны Кастусь Каліноўскі.

і апошніх хвілін яго жыцця. Верасень 1939 года спыніў гэтую працу, а гады вайны не дазволілі спакойна даследваць сабраны багаты матэрыял. Аднак і ў гэты час даводзілася В. Кардовічу вяртацца думкамі да аблюбаванай тэмы, пераасэнсоўваць яе, разважаць над паасобнымі часткамі будучай манаграфіі. Пасля вызвалення гісторык ізноў прыняўся за працу. Некаторыя матэрыялы да яе набылі непаўторную вартасць, таму, што многія арыгінальныя крыніцы, з якіх В. Кардовіч рабіў копіі, у гады гітлераўскай акупацыі загінулі. І вось урэшце ў 1955 годзе праца ўбачыла свет. І няма сёння аўтара, які, займаючыся Кастусём Каліноўскім, не звяртаўся б да кнігі В. Кардовіча.

Добры пачатак пакладзены Віктарам Кардовічам, паслужыў штуршком для далейшых доследаў над рэвалюцыйнай дзейнасцю Кастуся Каліноўскага. Рад такіх прац з'явілася ўжо ў друку ў розных выданнях. Яны ж з'яўляюцца найлепшым ушанаваннем спадчыны палымянага барацьбіта, які дакладна сто год таму, у ясную сакавіцкую раніцу, аддаў сваё жыццё за святую справу вольнасці.

М. КАНАПАЦКІ

Злева: Наоцыз — Ігар Смялоўскі, Агрыпіна — Ірэна Эйхлеруўна, Бурус — Анджэй Шчэпкоўскі, (у Беластоку ў ролі Буруса выступіў Мечыслаў Мілецкі), Нерон — Ігнацы Гагалеўскі.

ТЭАТРАЛЬНЫ АГЛЯД

ГАСЦІННЫЯ ГАСТРОЛІ НАРАДОВАГА ТЭАТРА З ВАРШАВЫ.

У праграме — «Брытанік» — трагедыя ў пяці актах Жана Расіна, вялікага французскага драматурга XVII стагоддзя. П'еса пераносіць нас у палац Нерона — рымскага імператара з I стагоддзя нашай эры.

Нерон. Хто не чытаў аб ім, аб забойцы роднай маці, жонкі, вырадку, які атрутай і забойствамі праціраў сабе дарогу да абсалютнай улады. Але Расін паказвае нам у сваёй п'есе яшчэ толькі нарадзіны дэспата, пачатак панавання Нерона. Маці Нерона — Агрыпіна — яшчэ жыве і дзейнічае, яшчэ стараецца выйграць смяртэльны бой з сынам.

Пастаноўка рэалізавана пры ўдзеле найлепшых акцёрскіх сіл тэатра.

Зразумела, не ўсе нашы чытачы маглі паглядзець «Брытанік» у пастаноўцы Нарадовага Тэатра. Некалькі гасцінных гастроляў не забяспечваюць поўнасцю нашай патрэбы. Але дарэчы будзе сказаць тут: варта звярнуцца па п'есу і хоць прачытаць яе.

СПАКУСА

Пры так важным культурным здарэнні, якім былі гастролі варшаўскага Нарадовага Тэатра ў Беластоку, нельга забыць аб уласных дасягненнях. Тым больш, што госці з Варшавы прыехалі і ад'ехалі, а беластоцкія артысты застаюцца. Застаюцца з уласнымі пастаноўкамі, якія варта паглядзець.

Багаты наш тэатральны сезон папоўніўся новай пастаноўкай сучаснай п'есы - камедыі Гаўліка «Спакуса». Каб не разваднявацца, скажу адразу — спакусай з'яўляецца маладая дзяўчына — сакратарка для састарэўшага дырэктара.

Заахвочваем паглядзець. Можна нават у рамах акцыі «Шляхамі дваццацігоддзя».

ІГОЛКА - ГЕРОЙ

У тэатры лялек «Свершч» новая казка аб слаўным героі Іголцы. Малая, здавалася б, іголачка, а чаго вартая, пераканаецеся, паглядзеўшы пастаноўку. Іголка перамагае насарога, мядзведзя і ўрэшце страшных велікнаў, вызваляючы горад ад смерці. За такі чын атрымлівае ад караля паўкаралеўства і дачку за жонку.

Вялікае брава рэалізатарам за цудоўныя лялькі. Рэжысёр Збігнеў Капалька.

Вера Леўчук

НОВЫЯ УДЗЕЛЬНІКІ НАШАЙ АКЦЫІ „ШЛЯХАМІ ДВАЦЦАЦІГОДДЗЯ"

Пачатковая школа № 2 у Сямяцічах — 123 асобы, Тэхнікум сельскагаспадарчай рахункавасці ў Бельску — 355 асоб, Пачатковая школа ў Нурцы — 42 асобы, Агульнаадукацыйны ліцэй у Сямяцічах — 86 асоб, Агульнаадукацыйны ліцэй у Драгічыне — 80 асоб, пачатковая школа № 1 у Сямяцічах — 100 асоб, Медыцынскі ліцэй у Бельску — 112 асоб.

Чакаем на далейшых ахвотных. (бл)

маіх кіпела злосць на Апуневіча і Левіна за тое, што прызналіся, бо я паверыў шпіцлю, што чытаў ён сапраўды з падпісанага імі пратакола. Калі пасля допыту паліцыянт завёў мяне ў арэшт, дзе знаходзіліся ўсе арыштаваныя, я, убачыўшы Васіля Апуневіча, падышоў да яго і, замест прывітання, амаль пракрычаў:

— Што ж ты нарабіў?! Не паспелі цябе трохі мацнуць па твары — зараз расказаў і пра сябе і пра другіх таварышоў... Дзе ж вытрымка, аб якой мы так часта гаварылі?

— Адчапіся... я нічога непатрэбнага не расказваў, — адказаў цвёрда Васіль.

— А пратакол, з якога мне шпік чытаў, і які ты падпісаў? — спытаў я.

— Ніякага пратакола я не падпісаў, бо нават нічога падпісваць мне не давалі, — адказаў Васіль.

Пашукаўшы сярод арыштаваных Мотыля Левіна, якога ўсе называлі Моцькам, я наблізіўся да яго і спытаў паціху:

— Моцька, ты ў час допыту падпісваў пратакол?

— Не, не падпісваў, не давалі нічога падпісваць. А чаму пытаеш?

— Мне чыталі з падпісанага, як казалі, табою пратакола, што ты з'яўляешся раённым тэхнікам, а я сакратаром райкома камсамола, — адказаў я.

— Не, Валодзька, клянуся гонарам, нічога такога я ім не гаварыў і не скажу, — цвёрда заявіў Моцька.

Я падышоў да Расінскага, адвёў яго трохі ўбок і расказаў аб гэтай справе.

— А Вам далі падпісаць пратакол у час допыту? — спытаў ён мяне. — Мне таксама не давалі падпісваць.

— Не, я не падпісваў, не давалі... бо я гаварыў ім толькі аб сваёй дзейнасці ў «Грамадзе», — адказаў я.

— А калі ані Апуневіч ані Моцька не прызналіся і не гаварылі аба мне, дык скуль яны ведаюць, што я з'яўляюся сакратаром райкома камсамола, а Вы — сакратаром райкома партыі?

— І я ламаю галаву над тым, скуль яны гэта ведаюць... Мне нічыіх пратаколаў не чыталі, але гэта і мне гаварылі, што маюць на доказ моцныя довады, — паясніў Расінскі. — Што яны многа ведаюць — гэта факт, але ад каго?..

ЕЎСЦІГНЕЙ МІРОВІЧ

(УРЫВАК З П'ЕСЫ «КАСТУСЬ КАЛІНОЎСКІ»)

Асобная турэмная камера. Злева дзверы з вочкам для вартавога. Пасярэдзіне маленькае акно з кратамі. Стол. Ложак. Каліноўскі сядзіць за сталом, галава схілена на стол. Цішыня... Аглядае камеру.

Каліноўскі. Тут не ўцячэш... (Цяжка ўздыхнуў). Не ўцячэш... (Да вартавога за дзвярыма). Мілы, не ведаеш, колькі належыць жыць у вас пасля абвяшчэння прыгавору?

Голас вартаўніка. Нам не загадана гаварыць.

Каліноўскі (Паўза. Ціха). Не загадана... не загадана гаварыць... думаць... Калі ж ты будзеш загадваць?.. (Садзіцца на ложак, схіліў галаву, нібы думае цяжкую думу. Голас здалёк: «Караул, стройся! Смірна!» Каліноўскі падняў галаву).

Голас Мураўёва. Здарова, караул!

Салдаты. Здравія жадаем, ваша высокаправасхадзіцельства!

Пауза. Крокі. Уваходзіць нагляднік.

Нагляднік. Да вас ідзе генерал Мураўёў, пэўна, памілуе... (Выходзіць, адчыняе дзверы).

Уваходзіць Мураўёў, афіцэр і два салдаты — каля дзвярэй.

Мураўёў. А, вось ён... Ну, як адчуваеце сябе «ў гасцях» у нас? Я кажу «ў гасцях», бо заўтра вас адправім туды... (Паказвае ўгору.) Паручык, а якой гадзіне прызначана пакаранне?

Афіцэр. У шэсць гадзін, ваша высокаправасхадзіцельства.

Мураўёў. Вельмі добра! Раней лепш ад'язджаць на той свет, ці няпраўда? Менш праважатых і дапытлівых, «дальнія провады, лішнія слёзы...» Ці не так, «сябра» Каліноўскі? Ну, а як свабода ваша, а? Што яна будзе рабіць без вас? а? Траур надзене?.. Ці так? Зменчывая асоба гэтая свабода... Заманіць, улюбіць у сябе маладога чалавека, а потым сама — «фурр» — і паляцела... Непрыемна, а? Мне незразумела, якія людзі лёгкаверныя... Ну... мужык... народ — тыя лёгка паддаюцца ўсякай мане, а вось як вы, чалавек адукаваны, дваранін, верыце гэтай свабодзе, гэтай пераходзячай з рук у рукі асобе. А хто яе не трапаў: і французы, і англічане... Чорт ведае, нейкая інтэрнацыянальная дзеўка! Зараза! Але для мяне не небяспечная. У мяне ёсць пэўны сродак — вяроўка, ці, як называюць «мураўёўскі гальштук». Падумайце, ці варта за гэтую «свабоду» аддаваць сваё маладое жыццё... У многіх, падобных да вас, з часам праходзіў гэты ўдар... і яны раскайваліся ў сваіх учынках... Падумайце і вы... Навошта губляць сваё маладое жыццё, калі ўсё ў вас наперадзе. Вы яшчэ маладыя. Бог не

(Працяг на стар. 4)

У беластоцкім музеі: усярэдзіне Гермес. Прыгожых багоў рабілі сабе грэкі

ШЛЯХАМІ ДВАЦЦАЦІГОДДЗЯ

(Працяг са стар. 1)

Можна б многа яшчэ расказваць аб экскурсіі, але можа вучні самі гэта апішуць на ўроку роднай мовы.

Што гаварыць? Многія сярод дзяцей ніколі не былі ў сапраўдным тэатры. А тут «Кард'ян» — п'еса, якая дзякуючы майстэрскай ігры акцёраў, дэкарацыі, даўнім уборам, ігры святла, перанясла іх у мінуўшую эпоху, так што на хвіліну забыліся, дзе знаходзяцца, і перажывалі разам з акцёрамі лёсы даўнейшых герояў.

Не, не буду больш пісаць. Хачу толькі выразіць сваё прызнанне Анастасіі Тропак — так любімым моладдзю дырэктару ліцэя, якая памагла арганізаваць экскурсію. Вучні пакінуць некалі школу, а ўспамін прыемнага і карыснага застанецца на далейшую дарогу жыцця.

Дзеці і моладзь асабліва павінны пазнаёміцца з роднай зямлёй. Заўсёды актуальнай будзе прымаўка: падарожжа вучыць.

Тэкст і фота **І. Р.**

АБ УПАРАДКАВАННІ ГАЙНАЎКІ

(Працяг са стар. 1)

хутчэй палепшыць выгляд цэнтра Гайнаўкі, наш прэзідыум лічыць, што першачарговай задачай з'яўляецца накрэсленне плана ўпарадкавання горада, такога плана, які ахопліваў бы ўсе існуючыя патрэбы, незалежна ад таго, як гэтыя заданні можна выканаць.

Хто можа адпаведна апрацаваць такі план? На нашу думку, планам павінны заняцца ўсе аддзелы МРН, пачынаючы ад архітэктуры аж да адміністрацыі жылых дамоў і блокавых камітэтаў, якія могуць падказаць вельмі важныя справы са свайго квартала. Так створаны план (вядома, не на адзін год) мог бы быць выкананы пры пэўных вельмі важных умовах. Адной з іх з'яўляецца добрае выкананне сваіх абавязкаў фінансавымі ўстановамі і выканаўцамі. Вось, напрыклад, на вуліцы 1 Мая — на адной з цэнтральных вуліц Гайнаўкі — не зроблена яшчэ знешняя атынкоўка будынкаў, хоць фінансавыя ўстановы маюць на гэта грошы.

Яшчэ доўга Гайнаўка будзе адным вялізным пляцам будовы. Аднак, будуючы, трэба памятаць і аб дробных рэчах, як тратуары, скверы, месцы стаянак для аўтамашын, гаражы, асвятленне і г.д. Гэта дазволіць пры меншых намаганнях і меншым укладзе грошай дабіцца парадку і эстэтычнага выгляду горада. Да гэтага часу было так: дамы будуе ВДБОР, а аб малой архітэктуры няхай дбае прэзідыум МРН.

Вельмі патрэбна, на нашу думку, павялічыць фінансавыя сродкі МРН на ўпарадкаванне горада, на падтрыманне працы грамадскім чынам. Гэта цяжкая справа, але вельмі важная. Наша МРН атрымала ў 1963 годзе на гэтую мэту 138 тыс. зл. Гэтых грошай хапіла толькі на прылады і транспарт для абслугоўвання грамадскім чынам працуючых жыхароў пры ўпарадкаванні горада.

Неабходна, каб ва ўпарадкаванне свайго горада ўключыліся фабрыкі і ўстановы. Гайнаўку вельмі часта параўноўваюць з іншымі гарадамі ваяводства, асабліва з Замбровам, ставячы яе як прыклад хуткага давядзення горада да добрага выгляду. Аднак ніхто пры гэтым выразна не гаворыць аб адным: які канкрэтны ўдзел ва ўсім гэтым фабрык і ўстаноў. А варта ў нас аб гэтым гаварыць, бо гайнаўскія прадпрыемствы стаяць у гэтай справе неяк збоку. У Гайнаўцы нават на ачыстку снегу выязджае ў тры разы менш машын, чым павінна. У нашым горадзе ёсць нямала месц, якія маглі б з вясною зазелянець свежай травой, зацвісці кветкамі, калі б аб гэтым падумалі прадпрыемствы, установы, калі б усё гэта не скідалі «толькі на МРН», якая, праўду кажучы, мае даволі абмежаваныя магчымасці. Гэтую справу трэба ў Гайнаўцы добра абмеркаваць і канкрэтна ўрэгуляваць, асабліва ў адзначэнне XX-годдзя Народнай Польшчы.

К. ЛЯШЧЫНСКІ
Старшыня
Прэзідыум МРН
у Гайнаўцы

У Любліне

У святліцу украінскага таварыства ў Любліне прыходзіць многа моладзі, сярод якой нямала беларусаў. Яны вучацца ў Люблінскіх вышэйшых школах. Амаль кожную нядзелю ў святліцы адбываюцца лекцыі, пераважна на літаратурныя тэмы, як, напрыклад, «Гумар і сатыра Украіны», «Жыццё і творчасць Івана Франко» і іншыя. У святліцы адбываюцца таксама рэпетыцыі украінскага харавога калектыву.

У працы гуртка праяўляе вялікую актыўнасць беларуская моладзь. Па яе ініцыятыве адбыліся цікавыя даклады на беларускай мове на тэмы: «Жыццё і творчасць Якуба Коласа», «Жыццё і творчасць Янкі Купалы». 23 лютага Кастусь Цішэўскі выступіў з дакладам таксама на беларускай мове ў сувязі з 45 гадавінай БССР. Запланавана лекцыя аб творчасці Дуніна - Марцінкевіча і спатканне з беларускімі паэтамі ў Польшчы.

К. Цішэўскі
Люблін

ПА СЛЯДАХ НАШЫХ МАТЭРЫЯЛАЎ

Можа быць лепей...

У летнім, дваццаць сёмым нумары «Нівы» быў надрукаваны рэпартаж пад назваю «Не адрубалі рукі».

Пісалі пра кумаўство, якое завялося ў праўленні сельскагаспадарчага гуртка ў Саках на Бельшчыне. Марнавалася тэхніка, трактарысты рабілі што хацелі, раслі страты. Кіраўнікі гуртка дбалі перад усім аб асабістай карысці, выгадзе. (Шаховіч з Сідаруком). Гэтым зацікавілася павятовая пракуратура.

Праўленне было зменена з вялікімі цяжкасцямі, бо гаспадары не верылі ў шчаслівы паварот занядбаных спраў. Новым старшынёю праўлення выбралі Уладзіміра Савіцкага, сакратаром Уладзіміра Цімашука, скарбнікам Мікалая Лазовіка. На апошнім сходзе сельскагаспадарчага гуртка ў Саках, які адбыўся ў лютым, падлічаны ўжо першыя даходы (раней былі страты да сарака тысяч злотых).

Значыць, можа быць лепей і будзе лепей.

(ся)

НЕАБЫЯКАВЫЯ ЛЮДЗІ

(Працяг са стар. 1)

І тады мясцовы грамадскі апякун Браніслаў Задыковіч пачаў дзейнічаць. Сярод аднавяскоўцаў наладзіў добраахвотны збор збожжа і грошай. Грошай удалося яму сабраць ледзь 60 зл., але збожжа было многа больш, 6,5 цэнтнера. Апрача таго грамадскі апякун выклапатаў пагарэльцу аднаразовую запамогу з аддзела здароўя і з Камітэта грамадскай дапамогі. Сям'я Дубялевіча атрымала харчаванне, вопратку і крыху грошай.

Павел Т. з вёскі Шацілы асераціў жонку і чацвёра малых дзяцей. Жылі яны бедна, ды і асталіся сіраты без ніякіх сродкаў да жыцця. Нават пахаваць бацьку не мелі за што. Пайшла Рэгіна Пукшта, мясцовы грамадскі апякун, па хатах і сабрала для няшчаснай удавы 1000 злотых. Яна таксама знайшла людзей, якія па-суседску без заплаты дапамаглі ўдаве справіцца са жнівом.

Маладзенькая дзяўчына, Зютка Л. з Супрасля любіла пагуляць і... дагулялася. Аліментаў не змагла дабіцца, працаваць таксама не магла, бо не было каму пільнаваць дзіцяці. Бяда, хоць ідзі і ўтапіся.

Часлаў Кміта — супрасльскі грамадскі апякун — найперш дапамог ёй атрымаць харчавыя пачкі з Польскага камітэта грамадскай дапамогі. Але што ж. Пачкі Зютка з'ядала, і бяда ізноў шчырыла зубы. Трэба было знайсці нейкі другі выхад з гэтага крытычнага становішча. І ён знайшоўся, хаця грамадскаму апекуну некалькі раз даводзілася прыязджаць у Беласток і клапатаць па розных установах. Цяпер дзіця лёгкадумнай дзяўчыны ў доме для малых дзяцей, які знаходзіцца ў Беластоку, а яна сама працуе ў Супраслі.

Людзі, якім не абыякавы лёс другіх людзей ёсць не толькі ў Беластоцкім павеце. Яны спяшаюць з дапамогай тым, каму лёс сыпануў пяском у вочы.

В. РУДЧЫК

Апошнія гадзіны

(Працяг са стар. 3).

пакрыўдзіў вас розумам... сілаю... Раю вам, як бацька, — скарыцеся... А цар — наш бацюшка — такім дарує сваю міласць. Падумайце...

Каліноўскі (падумаў). Перадайце... цару — вашаму бацюшку, што Каліноўскі просіць яго міласці... не засылаць да яго гэткіх дурных бацькоў.

Мураўёў. Устаць! Калі гаворыш з генералам Мураўёвым!

Каліноўскі. Паручык! Скажыце гэтаму старому, што Каліноўскі адпачывае перад тым, як адысці на той свет... Спакойнай ночы... (Хоча легчы).

Мураўёў (кідаецца з палкай). Крамольнік!..

Каліноўскі хутка ўстаў і з пагрозай глядзіць на Мураўёва.

Мураўёў (да афіцэра). Хто вешаць яго будзе?.. Наказаць, каб была новая вяроўка, старая ўжо страпалася аб шыі гэтай сволачы!..

Выходзіць, за ім усе.

Каліноўскі (услед). А ўсё ж вольнасць жыве ў сэрцы народа і будзе жыць! Чуеце?! Яна не памрэ!!! (Застаецца, прыхіліўшыся да дзвярэй). І гэтыя людзі маюць уладу, у іх руках лёс народа... (Чуваць стук у сцяну... Каліноўскі прыслухоўваецца). Гэта Домб? (Стукае яму... Чуваць адказ... Ізноў стукае). Дарагі Домб... Калісьці я выратаваў цябе ад пятлі... А тут... (Аглядае навокал. Ідзе да ложка, падае на яго. Пауза. У акно свеціць месяц. На вежы б'е дзве гадзіны. Каліноўскі прыўзняўся, слухае бой гадзінніка). Другая гадзіна... Засталося чатыры. Чатыры гадзіны яшчэ жыць, а там і... смерць... (Устаў). А ці ж смерць? Памрэ толькі цела, а душа мая, думкі мае — будуць жыць сярод народа... (Глядзіць у акно і спрабуе трасянуць краты). Эх, воля ты мая родная! Не святкуйце вы, што трымаеце маё цела, не стрымаць вам маіх думак. Яны там, на волі, яны сярод майго народа, раздуваюць у яго сэрцы іскарку на лепшае жыццё. І прыйдзе час, і раздзьмецца полымя народнае і спаліць вас, гвалтаўнікоў! Браткі мае родныя, я з вамі! Чуеце?! (Ідзе да стала, схіляецца над сталом і піша ліст). Беларусы, браты мае родныя! З-пад шыбеніцы царскай прыходзіцца мне пісаць да вас, і можа, астатні раз. Горка пакінуць зямельку родную і цябе, дарагі мой народзе. Грудзі застогнуць, забаліць сэрца, але не шкада загінуць за тваю праўду. Прымі, народзе, па шчырасці маё слова прадсмертнае, бо яно як бы з таго свету, толькі для дабра твайго напісана. Няма ж, браткі, большага шчасця на гэтым свеце, калі чалавек мае розум і навуку. Але, як дзень з ноччу не ходзіць разам, так і навука праўдзівая не ідзе разам з няволяй панскаю. А пакуль яна ў вас будзе, у нас нічога не будзе. Ваюй, народзе, за сваё чалавечае права, за сваю волю, за зямлю сваю родную. Бо я табе з-пад шыбеніцы кажу, народзе, што тады толькі зажывем шчасліва, калі над табой пана не будзе.

Паступова схіляецца галавой на стол. На сцэне цёмна. Пауза. Паволі світае. Гадзіннік на вежы б'е 6-ю гадзіну. Голас здалёк: «Караул, стройся! Смірна!» Голас афіцэра: «Здарова, рабяты!» Галасы: «Здравія жадаем, ваша высокаблагароддзе!» Голас афіцэра: «Напра-ва! Рады здвой. Шагам марш!» Чуваць крокі... «Стой!» Адчыняюцца дзверы. Уваходзіць афіцэр, два салдаты, нагляднік.

Афіцэр. Спіць... разбудзіць!

Нагляднік будзіць.

Каліноўскі. Што?

Афіцэр. Шэсць гадзін. Пара!

Каліноўскі (аглядаецца, успамінае). Пара! Ага... іду... іду... Зараз!.. (Нервова апрануў світку.) Гатоў! (Ідзе да дзвярэй.)

Усе выходзяць.

Голас афіцэра. Шагам... марш!

Забілі барабаны і паступова змаўкаюць.

Голас наглядніка. Камера нумар дваццаць шосты звольнілася...

Другі голас. Праветрыць камеру!

Уваходзіць нагляднік, ставіць зэдлік ля акна, адчыняе акно, глядзіць. Чуваць здалёку барабан.

Нагляднік. І чаго гэта людзям трэба? Чаго хочуць? На смерць ідуць!.. (Барабаны змоўклі.) Прывялі... На эшафот увайшоў... не пахіснуўся...

Голас афіцэра. Смірна! Па ўказу імператарскага вялічаства прысуджаны да смяротнае кары праз павешанне дваранін Кастусь Каліноўскі...

Голас Каліноўскага. У нас няма дваран... У нас усе роўныя!..

Голас афіцэра. Прыступіць да кары. (Ударылі барабаны).

Нагляднік (схіліўся пад акном, жагнаецца). Скончылася жыццё чалавека... (Раптам стук у сцены, другі, трэці... Стукі множацца... ажылі сцены... загаварылі... Нагляднік, пазіраючы на сцены.) Турма загаварыла...

Чуваць здалёк з усіх бакоў галасы, яны нарастаюць разам з песняй. Чуваць стрэлы і голас: «Зачыніць камеры!» Шум натоўпу.

Нагляднік (у жаху туліцца да сцяны). Турма бунтуе...

У акне ранішняя зара загараецца.

Заслона.

З ФРОНТУ БАРАЦЬБЫ ЗА ЗДАРОЎЕ

Беластоцкая нарада спецыялістаў

У лютым у Беластоку адбылася 2-днёвая агульнакраёвая нарада Інстытута Туберкулёза, прысвечаная барацьбе з туберкулёзам. У нарадзе ўдзельнічалі краёвыя спецыялісты з гэтай галіны і дырэктары ваяводскіх супрацьтуберкулёзных парадняў.

Краёвы спецыяліст па справах замкнутага лячэння туберкулёза дац. др УЛАДЗІСЛАЎ ПРЭНГОЎСКІ з Беластока гаворыць для «Нівы» аб нарадзе.

Першы дзень нарады быў прысвечаны становішчу на Беласточчыне. Дырэктар Ваяводскай парадні др Гаеўскі прадставіў справаздачу з дзейнасці парадні, паказваючы дасягненні і недахопы. Да важнейшых недахопаў залічыў: адсутнасць у некалькіх яшчэ паветах супрацьтуберкулёзных парадняў, недацэньванне людзьмі рэнтгенаўскіх праверак, супрацьтуберкулёзнай прафілактыкі ў дзяцей і моладзі і неадпаведнае, нязгоднае з лекарскімі наказамі прыманне лекаў.

Хворыя ўсюды не заўсёды сістэматычныя ў прыманні лекаў, але ў нашым ваяводстве яны ў гэтым асабліва нядбайныя.

Некаторыя выпадкі туберкулёза, асабліва позна адкрытага або дрэнна лечанага, можна лячыць аперацыйна. На жаль, параўнанні і тут вельмі некарысныя для нас. На 8—10 асоб аперацыйна лечаных у заходніх ці паўднёвых ваяводствах, у нас згаджаецца 1. Гэта яскравы доказ, што санітарная асвета па пытанню туберкулёза не дайшла да нашых людзей. Здзіўляе факт, што тыя ж людзі, каб быць здаровымі, згаджаюцца на іншыя, не менш небяспечныя аперацыі, напр. страўніка, а не згаджаюцца на аперацыю груднай клеткі, каб быць вылечаным ад туберкулёза.

У другі дзень нарады гаварылася аб агульнакраёвых справах. Прадстаўнік дырэктара Інстытута туберкулёза др Квекова гаварыла, што праца нашых амбулаторый і шпіталяў папраўляецца, што яны лепш забяспечаны добрымі незаменнымі лекамі супраць туберкулёза, як гідразіт, стрэптаміцын і ПАС. Іх можна зараз лёгка і бясплатна атрымаць у кожнай павятовай парадні.

На маю долю выпала прадставіць удзельнікам нарады даклад аб замкнутым лячніцтве. Дазволю сабе некалькі слоў і аб гэтым сказаць. 26 тыс. супрацьтуберкулёзных ложкаў у краіне. На аснове майго аналізу, выкарыстоўваецца недастаткова. Каля 6% гэтых месц займаюць хворыя, якія не патрабуюць бальнічнага лячэння. Каля 20% месц марнуецца па прычыне неўласцівага лячэння. Аднак агульны ўзровень замкнутага лячніцтва паволі ўзнімаецца. З прыемнасцю адзначаю, што ў маёй ацэнцы добра выпала замкнутае лячэнне ў Беластоцкім ваяв. У гэтым Беласточчына знаходзіцца сярод першых у краіне.

Нашу нараду вёў праф. Зерскі з Лодзі, які дадатна ацаніў падрыхтоўку і арганізацыю нарады, з чаго нам, беластачанам, толькі цешыцца.

В. Л.

ГАДУЙМА КАЧАК

9 лютага ў Бельску адбыўся справаздаўча - выбарчы сход членаў саюза птушкаводаў. На сходзе абмяркоўваліся такія справы, як скуп яек, кантрактацыя і гадоўля куранят, качак і цацарак (пэрлічак). Варта падкрэсліць, што паветы Бельск, Гайнаўка і Сямяцічы маюць немалыя дасягненні ў пашырэнні гадоўлі пародзістай хатняй птушкі. Зараз асаблівы націск кладзецца на гадоўлю качак — пекінак. Гадоўля такіх качак высокарэнтабельная. Тым больш, што гэта парода не патрабуе плаваць па рацэ ні сажалцы. Яна задавальняецца вадой у карыце. Качкі - пекінкі непераборлівыя ў ежы. Хутка растуць. Даюць добрае пер'е. Інкубатар у Бельску можа забяспечыць кожны заказ такімі качанятамі — аднадвёўкамі. Для птушкаводаў створаны выдатныя ўмовы. Пастанова эканамічнага камітэта пры радзе міністраў (КЭРМ) падкрэслівае, што кожны дастаўшчык закантрактаваных качак мае права купіць 2,5 кілаграма кантрактаваных кармоў і 2 кілаграмы вугалю за кожны кілаграм кантрактаванай качкі. Яйчарскае прадпрыемства ў Бельску плаціць за адзін кілаграм жывой вагі качкі па 27—28 злотых, у залежнасці ад тэрміну даставы.

Бельскі інкубатар сёлета вельмі добра падрыхтаваўся да сезону. Тут пабудаваны прасторныя, сучасныя памяшканні для гадоўлі куранят. Гэта вельмі выгадна птушкаводам, бо будуць мець магчымасць купляць ужо падгадаваных куранят.

Ёсць усе магчымасці, каб птушкагадоўля на тэрыторыі паветаў Бельск, Гайнаўка і Сямяцічы шпарка развівалася, прыносячы карысць сялянам і патрэбныя дэвізы краіне.

У заключэнне сходу старшынёй саюза птушкаводаў быў выбраны энергічны аграном Віктар Андрэйчак.

НЕСТАР ПЕРАВОЙ
Бельск

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА БЕЗ ТАЯМНІЦ

Плахта — на звалку

Беластоцкая сельская гаспадарка — гэта цэлае спляценне розных з'яў. З аднаго боку — навейшая тэхніка, рост вытворчасці, самыя розныя хімічныя сродкі, а з другога боку — рэлікты гаспадаркі з перыяду неаліту. Найстарэйшай і найбольш кампрамітуючай з'яўляецца плахта на сяўбу. Тут справа не ў сімвале, а ў вытворчасці, у даходах, у жыўленні. Гэта сотні тон збожжа, выкінутага непатрэбна сваімі рукамі. Пры сяўбе з плахты мы выкідаем непатрэбна штогод каля 12.000 тон збожжа, прычым такі спосаб сяўбы абніжае ўраджай на каля 60 000 тон.

Такім чынам у маштабе ваяводства трацім роўна столькі, колькі складае гадавы скуп зерня дзяржавай. Гэта колькасць магла б ліквідаваць збожжавы дэфіцыт, які існуе на Беласточчыне, хоць мы лічымся сельскагаспадарчым раёнам.

Плахта павінна хутчэй пайсці на звалку. Такія задачы ставіць перад сабой аграмінімум, распрацаваны на наша ваяводства. Сяўба радамі мае цэлы шэраг добрых якасцей: дазваляе менш высяваць зерня — на 40—60 кг, высяваць яго больш раўнамерна і стварае добрыя ўмовы для вегетацыі.

Ёсць у нас розныя сеўнікі. Найважнейшая частка ў іх — высяўныя прылады. Яны рэгулююць густасць севу. Адпаведна наставіць сеўнік няцяжка. Трэба зрабіць некалькі памераў, трошкі палічыць і ўсё ў парадку. Спачатку мераем акружнасць кола сеўніка і яго рабочую шырыню. Памножыўшы гэтыя два лікі, атрымаем плошчу, на якой будзе высеяна насенне пры адным абароце кола. Ведаючы, што на 1 га маем 10 000 кв. метраў, можам аблічыць, колькі абаротаў павінна зрабіць кола. Колькасць насення дзелім на гэты лік.

Можна гэта аблічыць і прасцей. Адмераць пэўную плошчу на шырыню сеўніка і выканаць спробы. Ведаючы патрэбную колькасць зерня, напрыклад, на 1 ар, можна аблічыць, колькі трэба на 1 гектар. Калі нашыя аблічэнні не супадаюць з высевам пры спробе, трэба адрэгуляваць высяваючую прыладу, змяншаючы або павялічваючы адлегласць паміж радкамі.

Гэта справа мае яшчэ адзін бок — агрэгатаванне. Гэтая сістэма прымяняецца ўсё шырэй па ўсім свеце. Усё заключаецца ў тым, каб як мага паўней выкарыстоўваць магутнасць трактара і хуткасць працы. Можна агрэгатаваць за сабой, напр., бораны (перадпасяўную і пасляпасяўную), рассейвальнікі ўгнаення і сеўнік збожжа. Такім чынам мы адразу падрыхтоўваем глебу пад сяўбу, рассяваем угнаенне, сеем і прыкрываем насенне. Як бачым, эканомім час, сілу і грошы.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

ДАРОГА СЛАВЫ

АНТЫФАШЫСЦКІЯ КАМІТЭТЫ

27 чэрвеня 1941 года 42 корпус IX гітлераўскай арміі генерала Штрауса заняў Беласток і шэраг гарадоў Беласточчыны. Пачаўся перыяд гітлераўскай акупацыі.

Назначаны Гітлерам «вялікі ўладар Беластоцкай акругі» гаўляйтэр Эрых Кох, прыбыўшы ў Беласток, абвясціў праграму свайго ўладарства:

«Мэтай майго ўладарства з'яўляецца высылка ў Германію максімальнага ліку працаздольных людзей, а рэшту сцерці з твару зямлі»...

«Нельга нам забываць аб тым, што мы з'яўляемся народам паноў...»

«Славянскі народ трэба ўтрымаць па магчымасці ў як найбольшай цемнаце...»

«Лепей павесіць на сто людзей больш, чым на аднаго менш...»

Паводле гітлераўскай праграмы, насельніцтва Беласточчыны — палякі, беларусы, яўрэі — павінны былі быць выселены (пераважна знішчаны на месцы), вёскі спалены, а «ачышчаная» тэрыторыя засаджана лесам.

Супраць гэтай палітыкі і зверскіх планаў у першыя дні акупацыі Беласточчыны разгарнулася барацьба польскага і беларускага насельніцтва.

Першымі падпольнымі арганізацыямі для барацьбы з гітлераўцамі былі падпольныя антыфашысцкія камітэты. Камітэты ствараліся пераважна ў беларускіх вёсках. Арганізатарамі антыфашысцкіх камітэтаў былі беларусы — камуністы, дзеячы Камуністычнай Партыі Заходняй Беларусі.

У радах антыфашысцкіх камітэтаў, арганізаваных камуністамі, аказалася нямала былых дзеячоў «Грамады», «Таварыства беларускіх школ», маладзёжных арганізацый і папросту людзей, якія імкнуліся актыўна змагацца з гітлераўскімі захопнікамі.

Сяргей Лёўкін. Арганізатар падполля ў Беластоцкім павеце. Расстраляны пад Гарадком 10 красавіка 1942.

Мэта, якую ставілі перад сабой антыфашысцкія камітэты, была зразумела для кожнага патрыёта, для кожнага беларуса ці паляка, які горача жадае перамогі над фашыстамі і свабоды сваёй айчыне. Гэтай мэтай была бескампрамісная барацьба з акупантамі, збіранне зброі і амуніцыі для будучых партызанскіх баёў, супрацьдзеянне гітлераўскай прапагандзе, а таксама дапамога савецкім байцам і афіцэрам, якія вымушаны былі хавацца ў лесе.

Антыфашысцкія камітэты пачалі арганізоўвацца ўжо ў ліпені 1941 года. Першымі ўзніклі яны ў беларускіх вёсках у Гайнаўскім, Бельскім і Беластоцкім паветах.

Вось некалькі ўрыўкаў з успамінаў беларусаў, арганізатараў і дзеячоў антыфашысцкіх камітэтаў на Беласточчыне.

Успамінае **Язэп Храноўскі** — «Андрэй», былы член КПЗБ, адзін з арганізатараў антыфашысцкага падполля ў Дзерняковe (Беластоцкі павет) і аколіцы.

Сцяпан Храноўскі. Член антыфашысцкага падполля. Расстраляны пад Гарадком 10 красавіка 1942.

«Бадай, на пачатку ліпеня 1941 года, калі мінула ашаламленне першых дзён паражэнняў, я паехаў у вёску Случанка ў Беластоцкім павеце. Жылі там два старыя дзеячы КПЗБ Васіль Тарасевіч і Янка Трахімчык. Ведаў іх па дзейнасці ў партыі, цаніў іх і да іх звярнуўся за парадай. Размова наша была кароткай. Хоць мы не ведалі становішча на фронце, які тады ўсё бліжэй пасоўваўся да Масквы, верылі, што фашысты будуць біты, і што нашае заданне, як камуністаў, памагчы іх біць. У лясах ля Случанкі хавалася тады каля 25 савецкіх салдат і афіцэраў. Мелі зброю, складалі баявую групу, адчувалі патрэбу ў нашай дапамозе, і ў першую чаргу ў ежы і сувязных. Я сабраў па вёсцы некалькі мяшкоў мукі, хлеба, мяса. Фурай завёз у Случанку, а там забралі гэта ўсё савецкія таварышы. Пачыналася канспірацыйная работа.

Язэп Храноўскі — «Андрэй».

Мы, камуністы, не стварылі арганізацыі з шумнай назвай, лозунгамі і мудронай палітычнай праграмай. Я быў камуністам. Сустракаўся з камуністамі з Гарадка, Валіл, Пяцькоў, Залук, гаварылі аб неабходнасці барацьбы і рыхтаваліся да яе. Збіралі зброю і амуніцыю. Дапамагалі таварышам, якія хаваліся ў лесе, уцягвалі ахвотных у працу антыфашысцкага падполля. Восенню 1941 года да мяне ў Дзернякова прыбылі савецкія афіцэры, псеўданімы іх «Колька» і «Фрол». Яны ўзначальвалі групу, якая канцэнтравалася ў аколіцах Случанкі. Гэта былі баявыя хлопцы. Камуністы. Мелі патрэбу ў дапамозе, бо надыходзіла зіма. Трэба было знайсці канспірацыйныя кватэры для тых, што хаваліся ў лесе, і якімі яны кіравалі. Група «Колькі» і «Фрола» была падзелена і па некалькі чалавек знайшлі схованку ў нашых таварышоў у розных вёсках, у тым ліку і ў Дзернякове.

Канспірацыйная работа ўзмацнялася. У аколіцы стваралася ўсё гусцейшая сетка канспіратараў. Не толькі камуністы, але і беспартыйныя былі ў радах антыфашысцкага падполля. Перыяд першага здрантвення мінуў.

У нашай вёсцы знайшоў схованку старшы лейтэнант Сяргей Лёўкін. Хаваўся з маленькай дачушкай Валяй у майго брата, Сцяпана Храноўскага. Лёўкін быў камуністам. Цэлыя дні праводзіў у арганізацыі антыфашысцкага падполля.

Людзей у лясах прыбывала. З разбітых вайсковых часцей, з лагераў для ваеннапалонных. Гэтыя групы і групкі Лёўкін і іншыя афіцэры адшукоўвалі, а мы ім дапамагалі. Недалёка ад нас распасціраюцца лясы Белавежскай пушчы. Лёўкін збіраў адзінокія групы і адводзіў іх у Белавежскую пушчу, дзе ўжо ў 1942 годзе стварыўся вялікі цэнтр партызанскага руху...»

Так пачыналі барацьбу з акупантам беларусы з Дзернякова і навакольных вёсак каля Гарадка. Але так было не толькі там.

А. АМІЛЬЯНОВІЧ

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Тайна Вайдэндамерскага моста

Марцін Борман недзе хаваецца, жыве. На пасляваенным Нюрнбергскім працэсе фашысцкіх злачынцаў яго завочна засудзілі на кару смерці. Ён належаў да ліку найбольш давераных самога Гітлера, кіраваў канцылярыяй гітлераўскай партыі. Заставаўся пры Гітлеры да апошніх хвілін яго жыцця. Напярэдадні заканчэння вайны германскае вярхоўнае камандванне паведаміла, што 1 мая Адольф Гітлер пакончыў самагубствам (каб не трапіць часамі ў савецкія рукі ў акружаным Берліне, у падземным бункры канцылярыі Рэйха — ся).

А Борман?

* ✲ *

Пра доктара Вернера Ноймана, былога статс — сакратара ў гебельсаўскім міністэрстве прапаганды, мы зноў пачулі ў 1950 годзе. Ён маўчаў, як заклёты, калі пыталі яго пра факты, якія мелі месца ўначы з 1 на 2 мая 1945 года. Толькі ў мінулым годзе, восенню, доктар Нойман загаварыў у час пракурорскага следства ў заходненямецкім горадзе Франкфурт-на-Майне.

Група, у якой знаходзіліся Борман, Нойман, Кэмпка — асабісты шафёр Гітлера, доктар Штумфегер — лекар Гітлера, Артур Аксман — правадыр маладзёжнай арганізацыі Гітлерюгенд і другія, пакінула падземны бункер канцылярыі Рэйха ноччу 1 мая і дайшла да паўстанку метро Вільгельмштрасэ, у адлегласці каля 200 метраў. Нойман камандаваў групай, якая пайшла праз тунель у напрамку вакзала Фрыдрых. Нойман загадаў Борману ісці за ім. У такім парадку каля вакзала Фрыдрых выйшлі яны на паверхню і накіраваліся да маста Вайдэндамер, дзе разгарэлася крывавая бітва. Тут савецкі снарад узарваў цяжкі танк «Тыгр», які асланяў іх марш. Выбух аглушыў Ноймана, але, калі ён апрытомнеў, убачыў, што Борман жыве.

Аксман, як і Нойман, таксама цвердзіць, што Борман застаўся цэлым пасля ўзрыву танка на мосце Вайдэндамер і разам з другімі пайшоў у напрамку вакзала Лертэр. Але тут Аксман пачынае ўжо круціць — раз цвердзіць, што Борман з доктарам Штумфегерам пабеглі наперад, перад ім, у напрамку Альт-Маабіт, а ў другі раз гаворыць, што савецкі агонь прымусіў павярнуць назад і, адступаючы, ён напароўся на два трупы — Бормана і Штумфегера. Нібы пазнаў іх пры месячным святле, і ён упэўнены, што яны не жылі, хаця, як кажа, на целе Бормана «не заўважыў ніякіх відавочных ран».

Цікава, што труп доктара Штумфегера быў знойдзены і распазнаны. Калі верыць Аксману, дык побач павінен быў ляжаць труп Бормана, аднак ніколі ніхто не знайшоў па ім ніякіх слядоў. Таму франкфурцкая пракуратура лічыць, што Борману магло ўдацца ўцячы таксама, як і Нойману — прайсці праз савецкія пазіцыі, выехаць, загубіць за сабою ўсякі след і нават схавацца недзе ў Паўднёвай Амерыцы.

Гэтак сама думае Сімон Вішэнталь — дырэктар яўрэйскага цэнтра дакументацыі ў Вене, які адыграў вялікую ролю ў адшуканні гітлераўскага злачынца Адольфа Айхмана. Вішэнталь заявіў карэспандэнту гамбургскага часопіса «Шпігель»: **«Цяпер ніхто ўжо не сумняваецца ў тым, што Борман жыве».**

Варта прыпомніць, што ў час суда Айхмана ў Іерусаліме, многа разоў гаварылася аб магнітафоннай ленце, на якую Айхман наіграў расказ аб сваім жыцці. Яўрэйскім агентам не ўдалося здабыць гэтай ленты. Мае яе былы эсэсаўскі афіцэр Вілем Сасен, які з'яўляецца рэдактарам нямецкага часопіса «Дэр Вэг» у Аргенціне. Сасен не выдаў ленты франкфурцкай пракуратуры магчыма таму, што ў ёй Айхман расказвае аб спосабах тайнага выезду з Германіі і з Еўропы. Магчыма таксама і тое, што Айхман у сваім расказе, наіграным на ленту, успамінае аб фактах, якія датычаць і другіх высокіх гітлераўскіх дзеячоў, уцёкшых заграніцу, у тым ліку і Бормана. Як-ніяк, але сын Айхмана на допыце ў заходненямецкай генеральнай пракуратуры прызнаўся, што сям'я Айхмана пераконана ў тым, што Борман жыве. Сказаў ён гэта пасля арышту свайго бацькі тайнымі ізраільскімі агентамі.

Цесцем Бормана быў Вальтэр Бух, ветэран гітлераўскага руху, які доўгія гады з'яўляўся кіраўніком партыйнага суда ў гітлераўскай партыі. Некалькі год таму назад Вальтэр Бух памёр у Мюнхене і толькі пасля яго смерці ўдава, значыць, цёшча Бормана, адважылася даць паказанні пракурору. Расказала яна, што некалькі год таму назад яе мужа наведалі два незнаёмыя. «Увечары, пасля іх візіта, — кажа ўдава, — мой муж сказаў мне ў ложку аб Марціне Борману: «Ну, яшчэ аднак жыве гэта свіння...»

(а-ся)

СМЕРЦЬ У ГЛЫБІЗНАХ

Мора — бязлітаснае мора. Штогод гіне на ім каля двухсот тысяч чалавек. Асцярожнасць, адвага, знаходлівасць і тэхніка — вось, што можа выратаваць чалавека ў страшным няшчасці.

Французскі вучоны д-р Ален Бамбар на гумовай лодцы «Ерэтык» пераплыў Атлантычны акіян. Сваім мужным подзвігам ён хацеў даказаць, што чалавек пасля марской катастрофы можа выжыць нават не маючы ніякіх запасаў — ні яды, ні вады. «Вадою» служыў яму сок, выціснуты са злоўленых рыб. (Марская вада моцна салёная, яе немагчыма піць).

На іншай фатаграфіі бачым новую мадэль ратавальнай лодкі, якую пабудавалі канструктары Даніі. Зачыніўшы люк, яна фактычна становіцца незатапляльнай і ў ёй можна перанесці найбольш жудасны шторм.

На апошнім здымку бачым, як англійскі верталёт ратуе французскіх рыбакоў з разбітага аб скалы траўлера паблізу паўвострава Карнуол (Англія).

(ся)

ВЯСНА 1964

У папярэднім нумары мы замясцілі вясеннія плашчы. Цяпер падаем модныя касцюмы. Як бачыце, вельмі прыгожа выглядае касцюм з матэрыялу ў маленькую клетачку з модным вострым выразам. Пад такі касцюм можна пададзяваць ўсялякія блузкі і світры, найлепш аднаколерныя.

Паглядзіце на іншыя касцюмы. Жакеты ў іх падобны на мужскія пінжакі. Часта з паяскамі на таліі. Спадніцы вузкія або з закладкай спераду, а нават і па некалькі закладак.

Модныя матэрыялы — усялякія паскі і клетачкі.

(на)

„САТУРН"

Васіль Ардаматкі

Хупенкотэн адляцеў 26 чэрвеня. А ў ноч на 27 чэрвеня ўвесь гарнізон «Сатурна» быў падняты па трывозе.

Наступленне савецкіх войск рабілася ўсё больш імклівым. Не далей як у вячэрняй зводцы гаварылася, што рускія, прарваўшы нямецкую абарону на невялікім участку фронта, самі лезуць у «кацёл». А ноччу Зомбаха падняў з ложка тэлефонны званок са штабу вайсковай групы «Цэнтр». Званіў генерал фон Грэскаў.

— Вам неабходна, — сказаў ён, — тэрмінова перадыслакавацца на захад. Я толькі што гаварыў з адміралам Канарысам. Мы зышліся на тым, што вам трэба пакуль перабрацца ў Мінск, прадбачыўшы, аднак, і далейшае перасоўванне з арыентацыяй на Брэст або, яшчэ лепей, Беласток.

— Што здарылася? — закрычаў Зомбах.

— Ідзе вайна, палкоўнік, — спакойна адказаў генерал.

Калі Зомбах ужо апрануўся, пазваніў Канарыс. Ён гаварыў са стаўкі.

— Калі вы можаце зняцца? — спытаў ён.

— Па графіку мы павінны пагрузіцца на працягу чатырох гадзін.

— Улічыце, руская авіяцыя вельмі актыўная. Магчыма, што вы застанецеся ў Мінску. Там у вашым карыстанні ваенны гарадок. Заўтра пры ўездзе ў Мінск вас будзе чакаць маёр Гордан. Дзейнічайце,

117

палкоўнік.

Па раскладу агульнай трывогі Рудзін павінен быў з'явіцца да галоўнага будынка і ўдзельнічаць пры пагрузцы на машыны маёмасці «Сатурна». Калі ён прыбег, там ужо стаяла калона машын і каля кожнай па чатыры салдаты. Ланцужок салдат стаяў і на лесвіцы ўнутры будынка. Ва ўсіх кабінетах супрацоўнікі быстра ўкладвалі паперы ў плоскія жалезныя скрыні, якія, як па канвееру, рухаліся па ланцужку салдат да выхаду, да грузавікоў. Побач з апошняй скрыняй дакументаў таго ці іншага аддзела ішоў начальнік гэтага аддзела. Прасачыўшы за пагрузкай апошняй скрыні, ён падыходзіў да стаячага ля ганка Мюлера і рапартаваў: «Чацвёрты аддзел пагружаны». Дзейнічала незнішчальная нямецкая арганізаванасць.

Рудзін стаяў на самым канцы ланцужка і перадаваў скрыні ўжо ў рукі салдат. Мяркуючы па ўсім, пагрузка заканчвалася, а маёмасці групы «Два ікс» яшчэ не выносілі. Не было відаць і супрацоўнікаў групы. Няўжо яны застаюцца? Гэта думка літаральна апякла Рудзіна. Што ж гэта атрымліваецца? Ён зараз паедзе невядома куды, а тое, дзеля чаго ён жыве і рызыкуе жыццём, застаецца тут? Застанецца і Шчукін — без сувязі і, значыць цалкам бескарысны.

Пагрузка закончылася. З будынка выходзілі супрацоўнікі, накіроўваючыся да аўтобусаў, якія стаялі наперадзе калоны. Вырашэнне прыйшло імгненна. Рудзін падыйшоў да Мюлера.

— Ці магу я, пане падпалкоўнік, развітацца са сваім калегам Шчукіным?

— Не можаце, ён заняты, — адрэзаў Мюлер і раптам здзіўлена паглядзеў на Рудзіна. — Даўно гэта вы сталі з ім сябрамі?

Рудзін не паспеў нічога сказаць, як да іх падбег маёр Глікштэйн, які адказваў пры эвакуацыі за дзесятку сатурнаўцаў, у якую ўваходзіў і Рудзін.

— Я ж шукаю вас, пане Крамер! — закрычаў ён. — Усе ўжо ў аўтобусе! Зараз жа на сваё месца!...

118

Збянтэжаны Рудзін казырнуў Мюлеру і пабег да аўтобуса.

Калона з маёмасцю і супрацоўнікамі «Сатурна» рушыла ў дарогу. Машыны імчалі на вялікай хуткасці, не запальваючы фар. Відавочна, было вырашана да світання ад'ехаць як можна далей. Рудзін глядзеў у акно і думаў аб сваёй памылцы. Учора ён праз Бабакіна перадаў Маркаву данясенне аб эвакуацыйным загадзе Зомбаха, але адначасова паведаміў, што ніякіх прыкмет неадкладнай эвакуацыі няма і што, на яго думку, пры любым тэмпе яе падрыхтоўкі ў запасе будзе не менш двух сутак. Ён не прыняў у разлік нямецкую арганізаванасць, а ў выніку партызаны, перакінутыя да гэтай шашы, не знаюць аб выездзе «Сатурна», і напад на калону можа не адбыцца. А група «Два ікс» засталася там, і ўсялякая сувязь са Шчукіным згублена. Што можна зрабіць? Што?.. За акном была толькі цемра.

Некалькі кіламетраў ад Мінска калону сустрэў маёр Гордан. Ён паказаў дарогу ў адведзены «Сатурну» ваенны гарадок, які размяшчаўся прыкладна кіламетр ад шашы, ад якой ён быў скрыты сасновым лесам. Машыны былі замаскаваны ў сасновым пералеску, а ўсіх супрацоўнікаў правялі ў прыземісты будынак, дзе іх ужо чакаў абед. У гарадку размяшчалася танкавая дывізія СС, але па ўсім было відна, што яна збіраецца пакінуць гэта месца. Рудзін чуў, як танкіст насмешліва сказаў аднаму з афіцэраў «Сатурна»:

— Усё правільна: штабы ўцякаюць на захад, а салдаты — на фронт.

Ноччу танкісты па трывозе пакінулі гарадок. Усю ноч сатурнаўцы не спалі з-за дзікага выцця танкавых матораў. Потым увесь дзень яны, як сонныя мухі, поўзалі па апусцелай тэрыторыі гарадка. Зомбах неадлучна ўвесь дзень знаходзіўся ля тэлефоннага апара-

119

ТРЫБУНА чытачоў

Школы за грамадскія грошы

У снежні мінулага года адзначалася пяцігоддзе існавання грамадскага фонду будовы школ. Гэтае пяцігоддзе мае вялікія дасягненні. Адчуваецца ахвярнасць насельніцтва ў школьным будаўніцтве.

З задавальненнем можам сцвердзіць, што ў Бельскім павеце сабрана ўжо амаль 7,5 мільёнаў злотых. Ужо па чарзе два гады Бельскі павет выконвае свае абавязкі са значнай надвышкай.

У 1963 годзе грамадства Бельшчыны сабрала на будову школ 1000-годдзя 2.027 тыс. зл., што складае 106,4% павятовага плана.

З грамадскага фонду будовы школ выбудавана за 3,5 мільёна зл. школа-помнік 1000-годдзя ў Алексіне. Зараз будуецца другая школа - помнік у Бельску - Падляшскім. Гэта эканамічны тэхнікум. Кошт будовы яго складае суму 7 мільёнаў зл.

Апрача таго, будуецца шэраг школ у іншых мясцовасцях з дзяржаўнага бюджэту.

За ўплачванне складчын на будову школ за мінулы год варта пахваліць школьную моладзь, якая сваё заданне ў 1963 годзе выканала на 240%. Прадпрыемствы выканалі свой план на 125%, а сяляне — на 95,7%.

Неабходна падкрэсліць, што каб усе прэзідыумы грамадскіх рад нарадовых аднолькава адносіліся да збору складчын на будову школ, дык план свой Бельскі павет выканаў бы значна хутчэй. Да передавых прэзідыумаў рад нарадовых залічваецца гарадская рада ў Бельску - Падляшскім, ГРН у Андрыянках, Боцьках, Храбалах і Страблі. Найгорш справіліся з гэтым ГРН-ы у Снежках (толькі 17%,) у Нурцы — (27,8%), Гадышэве (29%), Лубіне - Касцельным (31,8%) і Рудцы (32,3%).

Нядаўна працы рад нарадовых на Бельшчыне ў галіне збору грошай на ГФБШ за 1963 год была прысвечана нарада старшынь прэзідыумаў ГРН. На ёй за добрыя вынік быў уручаны дыплом гарадской радзе нарадовай у Бельску - Падляшскім. Дыпломы атрымалі таксама старшыні і сакратары передавых па выкананню плана ГФБШ ГРН-аў. За добрыя вынікі мінулага года ГРН-ы ў Андрыянках і Бацьках атрымалі апрача дыпломаў узнагароды — тэлевізары.

УЛ. КУЧЫНСКІ
Бельск-Падляшскі

Кесарава сячэнне на ратунак жывёле

Ветэрынарная лячэбніца ў Бельску існуе ад 1948 года. Тэрыторыя, якую яна абслугоўвае, немалая. Абымае чатыры грамадскія рады: Аўгустова, Пілікі, Храбалы і Пасынкі. Лячэбніца за гады свайго існавання здабыла папулярнасць. Людзі, якія тут працуюць, ніколі не дапусцілі да масавага захворвання жывёлы. А пагрозы такія былі. Напрыклад, у мінулым годзе паявілася грозная хвароба — прышчыца. Толькі дзякуючы ахвярнай працы лекараў яна не стала масавай і хутка была ліквідавана.

— Нашая праца, — гаворыць лекар Мар'ян Альшанскі, — пераважна адбываецца ў вёсцы. У сярэднім маем да 30 выпадкаў на тыдзень, калі выклікаюць лекара да хворай жывёлы. А ў мінулым годзе, напрыклад, вылечылі мы каля 4.500 галоў хворай жывёлы.

У Бельскай лячэбніцы працуюць добрыя спецыялісты. З вялікім вопытам. Напрыклад, лекар Міхась Кавеліч, кіраўнік лячэбніцы, працуе ад пачатку яе існавання. За гады сваёй працы яму даводзілася рабіць самыя складаныя аперацыі. Нядаўна, напрыклад, ён у Бельску і вёсцы Малінава паспяхова зрабіў кабыле кесарава сячэнне пры сур'ёзных ускладненнях. Выпадкі кесаравага сячэння ў жывёлы вельмі рэдкія і можа яго выканаць толькі вопытны спецыяліст.

Дзякуючы адпаведнай працы лячэбніцы і аўтарытэце лекараў амаль поўнасцю ліквідаваны шкодныя практыкі дамарослых «спецыялістаў» ад спраўлэння, замаўляння ці іншых «лячэнняў» хворай жывёлы.

Паменшыліся таксама выпадкі гібелі жывёлы.

(вб)

ХТО ВІНАВАТЫ

У вёсцы Галады, Бельскага павета, ужо многа год існуе пункт скупу малака. Прывозяць сюды малако жыхары Галадоў, Агароднікаў і ўсіх навакольных хутароў. На працягу апошніх год вельмі часта тут змяняліся прыёмшчыкі малака ад сялян. А прычынай гэтага быў нізкі працэнт тлушчу ў здаваным малацэ. На нашых прыёмшчыкаў сотні заявак ужо пайшлі ў Бельск і вышэйшыя ўстановы, нібы яны махлююць, не падаюць сапраўдны працэнт тлушчу.

А па-мойму, прычына зусім іншая. Заключаецца яна ў неадпаведных кармах, якія даем жывёле. У нас пераважна зімою кароў кормяць сенам, перамешаным з саломай. Карова ад такой трасёнкі не дасць тлустага малака. Самы лепшы прыёмшчык малака тут нічым не паможа. Не даложыць жа ён тлушчу ў худое малако!

Стась

Белавежа будуецца

У Белавежы ўмеюць рабіць ўсё з вялікім размахам. Вось у мінулым годзе пабудавалі прыгожую рамізу са святліцай. Як толькі снег сыйдзе, яны возьмуцца за дарогі. Дарога з Белавежы праз Тэрэміскі і Буды скароціць даезд у Пагарэльцы на 3 км. Будзе яна пакрыта жвірам. Але затое даўжэзная Белавежская вуліца Сточак атрымае асфальт. А ўжо пра басейн для плавання старшыня ГРН гаворыць так, як бы вада ў ім даўно пераліваласся бурлівымі хвалямі. Басейн аднак пакуль яшчэ ў планах на 1964 год. Толькі ёсць згода павятовых улад і шчырая ахвота белавежцаў да працы грамадскім чынам — асабліва сярод пажарнікаў. Басейн каштаваць будзе «дробязь» — 800 тысяч злотых!

Белавежцы не забылі пра сваіх наймалодшых грамадзян. Будынак, у якім зараз памяшчаецца дзіцячы сад (дарэчы — няма тут ніякага саду), разлічаны на 23 малышы, а штодзень мусіць ён памясціць два разы столькі. Гэта яшчэ палавіна бяды. Выхавацельніцы неяк там упіхаюць гэтых малышоў. Аднак рамонт старога будынка паглынуў ужо не адзін дзесятак тысяч і дагэтуль канца не відаць яму. Белавежцы вырашылі пабудаваць сабе новы мураваны будынак і прызначыць яго на дзіцячы сад.

(вр)

У ЛІТВІНАВІЧАХ

У Літвінавічах, як і ў многіх вёсках усходняй часткі Сямяціцкага павета, моладзь разам са старэйшым насельніцтвам уключаецца ў кожную карысную грамадскую працу. Да нядаўна не было ў вёсцы святліцы, не было дзе сабрацца, не было дзе арганізаваць культурных мерапрыемстваў. Па ініцыятыве моладзі жыхары Літвінавіч вырашылі пабудаваць святліцу. Кожны гаспадар добраахвотна ўнёс складчыну па 50 зл. Шмат бясплатна папрацавала моладзь і старэйшыя пры самой будове. Арганізатарам у час гэтай працы грамадскім чынам аказаўся старшыня гуртка БГКТ Мікола Куптэль. Зараз у вёсцы добра развіваецца мастацкая самадзейнасць. Драмгурток падрыхтоўвае п'есу А. Тэляшэўскага «Суседка». З ёю выступіць гурток на павятовым аглядзе аматарскіх калектываў.

Вёска Літвінавічы залічваецца да передавых у павеце і па выкананню гаспадарскіх абавязкаў перад дзяржавай. За гэта ў 1963 годзе ад павятовай рады нарадовай у Сямяцічах атрымала яна радыё «Мануэт». Паспяхова працуе ў Літвінавічах і сельгасгурток. Ён мае ўжо шмат розных машын, неабходных да апрацоўкі зямлі. У 1962 годзе гурток меў 22 тыс. зл. чыстага даходу, а ўжо ў 1963 годзе са сваіх даходаў пабудаваў гараж на сельскагаспадарчыя машыны. Кошт будовы — больш 100 тыс. зл.

Сяргей Крэйза
Мілейчыцы

ПРАПАНОВЫ ВЫКОНВАЮЦЦА

У час выбараў ў адрас радных паступіла ў Гайнаўскім павеце 200 розных прапаноў. Пераважна датычылі яны меліярацыі, электрыфікацыі, будовы дарог, школ, крам і пунктаў аховы здароўя.

Нававыбраны Прэзідыум ПРН на адным са сваіх пасяджэнняў вызначыў, хто (якая ўстанова і ў якім часе) займаецца рэалізацыяй тых ці іншых патрабаванняў выбаршчыкаў. Дзякуючы такой пастаноўцы гэтай справы сёння ўжо большасць прапаноў насельніцтва (130) выканана або выконваецца. Напрыклад, пабудаваны школы ў вёсках Мора, Іванкі, Ляшукі, Палічная і Арэшкава. Адкрыта аптэка ў Нарве, электрыфікавана 40 вёсак і г.д. Меліяравана шмат сенажацяў і паш. У самай Гайнаўцы адкрыта рыбная крама, пункты продажу і рамонту тэлевізараў, пабудавана школа, віядукт над чыгункаю, гандлёвы павільён. Шмат вуліц атрымала новы брук, а дарога з Гайнаўкі ў Белавежу — асфальт. Пры дапамозе грамадскай працы насельніцтва пабудаваны на Гайнаўшчыне 94 крамы і пракладзены дзесяткі кіламетраў дарог.

У гэтым годзе будзе рэаліз зана наступных 50 прапаноў. У Кленіках і Гародчыне пабудуюцца новыя школы, у Кляшчэлях і Чыжах — пункты аховы здароўя, а ў Гайнаўцы будзе закончана будова прадпрыемства каўбасных вырабаў. На жыллёвае будаўніцтва ў 1964 г. прызначаецца на 6 мільёнаў злотых больш, чым у мінулым годзе. Будуць будавацца дзіцячыя сады ў Гайнаўцы і Белавежы. На меліярацыю ў бягучым годзе прызначаецца 10 мільёнаў зл.

Ю. Козак
Гайнаўка

та, намагаючыся звязацца з Канарысам. У стаўцы адказвалі, што яго там няма. Зомбах пазваніў у Берлін, звязаўся з абверам. Там да апарата падыйшоў ад'ютант шэфа палкоўнік Энке. Ён сказаў, што справамі «Сатурна» займаецца толькі сам адмірал і што ён знаходзіцца ў стаўцы. Зомбах зноў выклікаў стаўку і зноў пачуў тое самае: Канарыса ў стаўцы няма. Зомбаху трэба было высветліць пакуль адно: ці застаецца «Сатурн» у Мінску ці едзе далей на захад?..

Пад вечар на тэрыторыі гарадка з'явіліся два аўтобусы і грузавік — гэта прыбыў са сваёй гаспадаркай Фогель. Убачыўшы Рудзіна, ён шчыра ўсцешыўся.

— Вось гэта здорава, Крамер, што вы тут! — сказаў ён, паціскаючы руку Рудзіну.

— Вы, як бачу, бы капітан, пакідалі тонучы параход апошнім? — смеючыся, спытаў Рудзін.

— Не, не, Крамер, капітан не я, а Мюлер. Калі я ад'язджаў, ён выглядваў з акна кабінета Зомбаха і сапраўды быў падобны на адзінокага капітана пакінутага ўсімі карабля. Ну, а як вы тут?

— Як бачыце. Загараем.

— А дзе Зомбах?

— Здаецца, паехаў у Мінск.

— Беражыцеся, Крамер, ён не з тых, хто прабачае бяздзейнасць.

Рудзін назіраў за Фогелем не без здзіўлення. Дзіўны ўсё ж тып: немагчыма зразумець, калі яму добра і калі дрэнна і што ўплывае на яго настрой...

(Працяг за тыдзень)

120

КІНО

Праграма на 24. — 30.III 1964 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Ziemia aniołów" (węgierski), 24—26. „Kanciarze i Spółka Akcyjna" (NRF), 27—30.

Кляшчэлі
„Poławiacze gąbek" (radz.), 24—26. „Nieznajomi z pociągu" (USA), 27—30.

Дубіны
„Sprawa Niny B" (franc.); 28—30.

Нараў
„Torreador" (meksykański), 25—30.

Нараўка
„Opowieść o prawdziwym człowieku" (radz.). 25—30.

Чаромуха
„Ocean Lodowaty wzywa" (czeski), 24—26. „Kanciarze i Spółka Akcyjna" (NRF). 27—30.

Чыжы
„Siedem nianiek" (radziecki), 25—30.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Po latach" (radz.). 25—30.

Бранск
„Jutro na orbitę" (radz.). 24—26. „Sąd" (radz.). 27—30.

Гродзіск
„Przystanek — komisariat" (węgierski), 28—29.

Орля
„Król Maciuś I" (polski). 25—30.

Райск
„Przepustka na ląd" (radz.), 25—29.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Tylko we dwoje" (angl.). 24—26. „Yokmok" (polski), 27—30.

Міхалова
„Kapral w matni" (franc.). 24—26. „Ballada" (radz.), 27—30.

Супрасль
„Komiczny świat Harolda Lloyda" (USA) 24—26. „Ludzie i bestie" I s. (radz.), 27—30.

Чорна Беластоцкая
„Krążownik szos" (franc.), 24—25. „Biedna ulica" (bulg.). 26—27. „Pamiętnik pani Hanki" (polski), 28—30.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Pan Marszałek i ja" (NRF), 24—26. „Yokmok" (polski), 27—30.

Мілейчыцы
„Droga do przystani" (radz.), 24—26. „Nieznajomi z pociągu" (USA), 27—30.

Нурэц
„Sztubak" (czeski). 24—26. „Ballada huzarska" (radz.), 27—30.

Сідра
„Rodzaj miłości" (angl.), 24—26. „Krążownik szos" (franc.), 27—30.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Ewakuacja" (radz.). 24—25. „Weekendy" (polski). 26—27. „Kiermasz" (NRF). 28—30.

Сухаволя
„Wąż morski z Loch Ness" (angl.). 24—26. „Zbrodniarz i panna" (polski). 27—30.

Шудзялава
„Smarkula" (polski). 25—29.

Янаў
„Zakochała się dziewczyna" (radz.), 24—26. „Daleka jest droga" (radz.). 27—30.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Diabeł morski" (radz.), 28—29.

Новы Двор
„Poślubny rejs" (angl.), 28—29.

Ружаны Сток
„Śpiąca królewna" (USA), 24—25. „Sami na oceanie" (radz.), 26—27. „Wyprawa za trzy morza" I s. (radz.), 28—29.

Сардэчныя тайны

Дарагое **Сэрцайка!**

Маю 17 год. Жыву ў вёсцы К. на Бельшчыне. Закахалася я ў аднаго хлапца з нашай вёскі. Завецца ён Сцёпа. І здарылася найгоршае — я чую, што незадоўга буду мець дзіця. Сказала гэта Сцёпу. Але цяпер ён не прызнаецца. Цяпер ён служыць у войску, але не знаю дакладна, калі ён вернецца дамоў. Парай мне, Сэрцайка, ці ісці да лекара, ці сказаць бацькам Сцёпы. Парай як найхутчэй, што рабіць. Буду вельмі ўдзячна.

Вара з Бельскага павета.

Дарагая **Вара!**

Твая справа вельмі непрыемная і цяжкая. Ты ж 17-гадовая дзяўчына, а ўжо чакае цябе такі цяжар. Пішаш, што ўжо незадоўга будзеш маці. Думаю, што ўжо да лекара позна ісці. Але калі яшчэ няма 3-х месяцаў цяжарнасці, можаш пайсці. Відаць, Сцёпа вельмі несумленны хлапец, калі ён цяпер не прызнаецца. На жаль, такіх вельмі многа, і таму кожная дзяўчына павінна быць асцярожнай.

Раю табе, калі вернецца на водпуск Сцёпа, ты абавязкова пагаварыць з ім смела і станоўча. А найперш павінна ты прызнацца сваім бацькам, параіцца, што рабіць. Напэўна бацькі твае, хоць і накрычаць на цябе, параяць, памогуць. Думаю, што іменна ты і бацькі твае павінны разам пагаварыць са Сцёпам, а таксама і з бацькамі яго. Далей табе не можна трымаць гэтага ў таямніцы, бо толькі гэта зашкодзіць можа табе. Як найхутчэй трэба развязаць гэтую цяжкую справу ўсім разам, сама ты нічога не зробіш, таму неадкладна як найхутчэй прызнайся сваім бацькам.

СЭРЦАЙКА

ДЗІЦЯЧАЯ ХІТРАСЦЬ

Трохгадовая дзяўчынка да маці:

— Мама, завяжы мне хустку.

— А што, табе холадна?

— Ды не, але цётка казала, што мне вушы адкруціць.

І. Загулечны

Некаторым асобам партфель служыць толькі для таго, каб іншыя думалі, быццам яны нясуць вялікую адказнасць.

— Я лепей дзесяць чалавек падначаленых раскрытыкую, чым аднаго начальніка, — хваліўся Заяц.

ЦВІК — КАР'ЕРЫСТ

Пад малатком згінаўся Цвік няўмеру.
Ён чуў, што людзі прабіваюць так кар'еру

П. Шыбут

• • •

ДУМКІ ЯСЬКІ АПАЛОНІКА

Анупрэй не выканаў паставак мяса, бо спраўляў вялікае вяселле.

*

Жыццё людзей розуму вучыць

*

Спрабаваў жменяй вычарпаць мора, але ўсё больш прыбывала вады.

*

У цяжкіх абставінах малая дапамога — гэта вялікая палёгка.

*

Жартамі жыцця не палепшыш.

ШТО БУДЗЕ?

— Тата, калі аса сядзе на крапіву, то тады крапіва апячэ асу ці аса ўджаліць крапіву?

— Ваш кааператыў ужо тры месяцы шые мне штаны. Калі ж яны будуць гатовы?

— Аб чым гутарка! Прыходзьце хоць праз гадзіну!

— Вы мне, здаецца, не верыце, але я сапраўды чорт...

— Мама, кажуць, што я нарадзіўся ў бальніцы. Хіба я хварэў ці што?

АТЭІСТ

У аднаго п'яніцы спыталі:

— Чаму ты лічыш сябе атэістам?

— Таму, што п'ю бязбожна, — адказаў п'яніца.

Частушкі

Расказаць мы тут гатовы
Вам аб добрым і аб злым
Аб усім у вёсцы новым
Ды і крыху аб старым.

Трактарыст вясёлы Федзя
Хмельны ходзіць кожны дзень.
Ён. як трактар не паедзе
Без гаручага нідзе.

А калі кульне ўжо чыстай
І да працы рушыць ён,
З трактарам танцуе твіста,
Не арэ — псуе загон.

За прылаўкам крамы Янка
Вось які рахункавод:
Злотых дзесяць тысяч манка
Меў ён у мінулы год.

Добра ў малачарні Верцы.
Лепш не трэба сапраўды.
Возьме малака вядзерца
А далье вядро вады.

Што мы ўбачылі вачыма
Падаем вам без прыкрас.
Паўзірайцеся, магчыма
Гаспадараць так і ў вас.

АНДРЭЙ САМАСЕЙ

Вясельны водпуск

Аднойчы салдат падаў рапарт, маўляў, дайце водпуск у сувязі з жаніцьбай. Уручаючы водпускнае пасведчанне, ротны пытае:

— А прыгожая ваша нарачона?

— Не.

— Мабыць, багата?

— Таксама не

— Дык, мо, адукаваная?

— Дзе там

— Разумная?

— Не

— Вы яе любіце?

— Не.

— Дык чаму ж вы хочаце з ёю жаніцца?

— Бо хачу мець водпуск.

НЕЧАКАНАЯ ПАДЗЯКА

Прадаўшчыца адважыла пакупніку каўбасы.

— Загарніце, калі ласка, — папрасіў той.

— Паперы няма ў нас.

— Тады дайце кнігу скаргаў.

Вырваўшы з яе ліст паперы, пакупнік загарнуў каўбасу і сказаў:

— Вялікае дзякуй.

У рэдакцыю „НІВЫ" у Беластоку

Міхалова, дня 23.II1964 г.

Пасля надрукавання Вашага апошняга артыкула аб Міхалове, пасыпаўся на мяне цэлы град розных выдумак. Я вельмі абураны на таго, хто піша і не падпісваецца сапраўдным прозвішчам. Некаторым людзям я падаю сапраўднага аўтара, але людзі не вераць. Па цэлым Міхалове крычаць на ўвесь голас, што гэта работа Палоцкага. Быў я ў вёсцы Нова Воля, і там усе кажуць, што гэта работа Палоцкага. Дня 22.II.64 г. а гадзіне 21[30] вяртаўся я з кавярні, то перад самым маім носам праляцела цэгла. Агледзеўся я ў напрамку, адкуль выляцела цэгла, то толькі пачуў голас: «Дзядзька Лявонь!»

Я Вас пытаюся, дакуль маю цярпець, і за што? За тое, што я меў намер калісьці з Вамі працаваць, то затое баюся выйсці на вуліцу? «Ніва» нанесла мне маральную крыўду. Калі я маю ўсе бруды прыймаць на сябе, то, калі ласка, заплаціце мне за гэта і за маральную крыўду.

Патрабую ад «Нівы» 20 000 злотых. Калі гэта сума на працягу 15 дзён не будзе пераведзена на маё конта, то я справу накірую на судовую дарогу. Прашу справу трактаваць вельмі сур'ёзна.

Ян Палоцкі
Міхалова,
вул. Стралецкая 2

Адкрытае пісьмо Яну Палоцкаму

Выбачайце за мой публічны адказ. Не хапіла мужнасці турбаваць міхалоўскага пісьманосца хаджэннем па вуліцы Стралецкай. Дрэнна страляюць па гэтай вашай вуліцы, калі прыцэліліся да вас як да аўтара «Міхалоўскай гутаркі».

Разумею ваша абурэнне з выпадку праляцеўшай пад вашым носам цэглы. Запэўніваю вас, я таксама не люблю лятаючых цяжкіх прадметаў. Выпадак з цэглай сведчыць аб дрэнных манерах міхалоўскіх грамадзян. Ад шчырага сэрца жадаю вам, каб на другі раз, замест двухкілаграмнай цэглы, закідвалі вас двухкілаграмнымі кольцамі кракаўскай каўбасы.

Не разумею, чаму прыймаеце плёткі за асабістую абразу. Вельмі неразумна прыпрагаць вас на ворчык да мяне. Крыўдуеце, што не падпісваюся сапраўдным прозвішчам. Здарма. Я ўжо 8 год вядомы ў Міхалове (і паза Міхаловам) як Дзядзька Лявонь, а вы хочаце пазбавіць мяне вядомасці. Дзе ж справядлівасць на свеце?! Пастараюся яшчэ наведаць Міхалова. Цікавіць мяне, ці дзейнічаюць па-ранейшаму ў рэстаране працаўнікі скупачнага пункта. Хоць мне вядомы прозвішчы герояў і іх справы, але я шмат не выявіў з дзейнасці мясцовай эліты. Імкнуся не да таго, каб змясціць яе на чорнай дошцы, а стараюся засігналізаваць аб недахопах у яе дзейнасці, каб заўтра стала лепей, чым было ўчора.

Што датычыць вашага патрабавання выплаты вам рэдакцыяй дваццаці тысяч за апублікаваны фельетон, я катэгарычна пратэстую. Што ж гэта за супрацоўніцтва, калі я буду пісаць, а вы грошыкі атрымліваць? Гэтак добра не можа быць, хоць ахвотна згаджаюся, каб вы пісалі, а я атрымліваў ганарар.

Калі вас цікавіць, адкуль мне вядомы міхалоўскія справы, магу наведаміць вам па сакрэту: я часта сяджу ў рэстаране пад буфетам. У рэстаранным зале цудоўная акустыка і да мяне далятаюць выразна словы і іншыя гукі наведвальнікаў.

Дазвольце пажадаць вам шмат гадоў здаровага чытання «Нівы». Гэта садзейнічае старванню і развівае мысленне. Доказам гэтага служыць ваша пісьмо, прачытаўшы якое, нізка вам кланяецца

Дзядзька Лявон

УСЯЧЫНА

АКАЗВАЕЦЦА, ГУЛЯЦЬ У ШАХМАТЫ НЕ ТАК ЦЯЖКА... (ся)

ЦІКАВА ВЕДАЦЬ

На 50 мільёнаў дзяцей, якія штогод прыходзяць на свет, 12 мільёнаў умірае ў першыя месяцы і першыя гады свайго жыцця, 25 мільёнаў перад перыядам сталасці.

На 1000 дзяцей ніжэй аднаго года жыцця ўмірае ў Бразіліі 170, у Балівіі 267, у Індыі — 150, у Францыі — 25.

* * *

Амерыканскія статыстыкі падаюць, што ў мінулым годзе было там 1 600 000 шлюбаў. У гэтым самым перыядзе было 400 000 разводаў.

(мх)

Дрэнна, калі чалавек лічыць сябе добрым, таму што той чалавек, які лічыць сябе добрым, не можа рабіць таго, у чым галоўная справа чалавека: рабіцца лепшым.

Леў Талстой

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе Анны Філіповіч з Масева II, Гайнаўскага павета, змяшчаем папулярную савецкую песню

ПОЙ, СОЛДАТ...

Пой, солдат, пой
Про путь солдатский свой.
Пой, солдат, пой
О службе боевой.
Помни долг солдата,
Охраняй ты свято
Край советский, край родной.

Пой, солдат, пой —
Дорога далека,
Пой, солдат, пой —
Дорога нелегка,
Но ты дал присягу —
Так назад ни шагу.
Твердой будет пусть рука.

Пой, солдат, пой,
Хотя бы ты устал,
Пой, солдат, пой,
На то и дан привал.
На траву ты сядешь,
Ты её погладишь —
Дома в поле ты бывал.

Пой, солдат, пой —
А дома ждет семья,
Пой, солдат, пой —
Ждет девушка твоя.
Ты придешь с отличьем
Под окно девичье,
Скажешь: «Здравствуй, вот и я!»

Пой, солдат, пой
Про путь солдатский свой.
Пой, солдат, пой
О службе боевой.
Помни долг солдата,
Охраняй ты свято
Край советский, край родной.

Пой, солдат, пой
Про милый дом родной,
Пой, солдат, пой —
Там слышен голос твой.
Дом ты не оставил,
Ты свой дом прославил
Службой честной боевой.

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 45. Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocznie — 14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wilcza 46, Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w Europie, 5 $ — w USA. Nakład 5458. Bltk L-3